

ΑΡΙΣΤΟΞΕΝΟΥ Δ. ΣΚΙΑΔΑ

Ἐντεταλμένου Ὑφηγητοῦ
τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΦΑΛΑΙΚΟΣ

Ι. ΒΙΟΣ - ΕΡΓΟΝ

Ὁ φιλόλογος, ὁ ὁποῖος θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ Φ α λ α ι κ ο υ, θὰ διαπιστώσῃ ἤδη ἀπ' ἀρχῆς, ὅτι τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὴν διάθεσιν του φιλογολικὰ δεδομένα εἶναι ἀπελπιστικῶς πενιχρά. Οὕτως ἡ ἔρευνα κινεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν μέσῳ πιθανῶν συνδυασμῶν καὶ ὑποθέσεων. Περί τῆς ζωῆς τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ποιητικοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐν τῷ συνόλῳ του οὐδὲν σχεδὸν γνωρίζομεν¹. Διάφοροι ἀρχαῖαι εἰδήσεις ἢ ἐσωτερικὰ στοιχεῖα ἐκ τῶν σφζομένων ἐπιγραμμάτων ἐλάχιστα βοηθοῦν εἰς τὸ νὰ σχηματίσωμεν σαφῆ εἰκόνα τοῦ Φαλαϊκοῦ ὡς ἀνθρώπου καὶ ποιητοῦ. Τοῦτο εἶναι ἴσως περίεργον, διότι φαίνεται, ὅτι ὁ Φάλαϊκος ὑπῆρξεν εἰς *poeta doctus* ἐπιδέξιος καὶ μὲ εὐρεῖαν ἀπήχησιν.

Τὸ ὄνομα «Φάλαϊκος» μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἑλλάδα, εἶναι δὲ τοῦτο γνωστὸν ἐκ τῆς Φωκίδος καὶ τῆς Ἀμβρακίας². Γνωστότατος εἶναι ὁ ἐκ Φωκίδος καταγόμενος Φάλαϊκος (υἱὸς τοῦ Ὀνομάρχου, ἀνεψιὸς καὶ διάδοχος τοῦ Φαλλλου), ὁ ὁποῖος, ὡς ἀρχηγὸς τῶν Φωκέων («στρατηγὸς αὐτοκράτωρ»), ἔκαμε τὸν 3ον Ἰερὸν πόλεμον μέχρι τελικῆς ἐξαντλήσεως (346 π.Χ.) καὶ τελικῶς ἐφονεύθη εἰς Κρήτην (342), ὅπου εἶχε μεταβῆ³. Σημειωτέον, ὅτι ἡ περιοχὴ τῆς Φωκίδος, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τῆς καλουμένης Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἔχει παράδοσιν εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἐπιγράμματος, ἐπιγραφικῶς δὲ παραδοθέντα ἐπιγράμματα ἀπὸ τοὺς Δελφοὺς καὶ τὴν περιοχὴν τῆς Φωκίδος δεικνύουν σαφῶς, ὅτι ἐκεῖ ἐκαλλιεργεῖτο

1. Πβ. U. v. Wilamowitz-Moellendorff, *Griechische Verskunst*, Berlin 1921 (=Darmstadt 1958²), σ. 142: «cuius (sc. Phalaei) neque patriam neque aetatem quisquam veterum prodit». Τοῦ αὐτοῦ, *Hellenistische Dichtung in der Zeit des Kallimachos*, Berlin 1962², I, σ. 134. A. Presta, *Antologia Palatina*, Roma 1957, σ. 727. A. S. F. Gow-D. L. Page, *The Greek Anthology. Hellenistic Epigrams*, Cambridge 1965, II, σσ. 458 κ.ε.

2. Wilamowitz, *Gr. Versk.*, ἔ. ἀν.

3. Βλ. τελευταίως H. Berve, *Die Tyrannis bei den Griechen*, München 1967, I, σσ. 297 κ.ε.

ϊκανῶς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιητικῆς μικροτεχνίας¹. Ἐξ ἄλλου, ὁ Φιλόδομος ἐκ Σκαρφείας, σύγχρονος πιθανῶς τοῦ Φαλαίκου, εἶναι ὁ ποιητὴς ἐνὸς πολυστίχου, ἐπιγραφικῶς παραδοθέντος, παιᾶνος εἰς Διόνυσον. Τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ καὶ τὸν χρόνον ἐξασφαλίζει πλήρως ἡ ἐπιγραφή, ἡ ὁποία εὑρέθη εἰς Δελφούς καὶ χρονολογεῖται περὶ τὸ 325/24². Τὸ τέλος τοῦ 4ου αἰ. (ἡ αἰ ἀρχαί τοῦ 3ου) φαίνεται ὅτι εἶναι καὶ τὸ χρονικὸν πλαίσιον, εἰς τὸ ὁποῖον δυνάμεθα πιθανώτατα νὰ τοποθετήσωμεν τὸν Φάλαικον (βλ. κατωτέρω).

Ἕνας ἄλλος δρόμος — ἀσφαλέστερος ἴσως — διὰ τὸν τοπικὸν καὶ χρονικὸν προσδιορισμὸν τοῦ ποιητοῦ Φαλαίκου εἶναι ἐν ἐπίγραμμα αὐτοῦ (Νο 4), ἀναφερόμενον εἰς τὸν κωμικὸν ποιητὴν καὶ ἡθοποιὸν Λύκωνα. Ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ προσδιορισθῇ, ποῖος ὁ Λύκων οὗτος, τότε θὰ παρείχετο εἰς terminus post quem διὰ τὸ ἐπίγραμμα καὶ τὸν ποιητὴν του. Φαίνεται δέ, ὅτι ὁ καθορισμὸς τοῦ Λύκωνος δύναται πιθανώτατα νὰ ἐπιτευχθῇ.

Ἐξ ἀρχαίων πληροφοριῶν γνωρίζομεν τὸν κωμικὸν Λύκωνα ἐκ Σκαρφείας (ἐν Λοκρίδι), λαμπρὸν κωμῶδον καὶ ὀνομαστὸν εἰς τὸ εἶδος τοῦ³, ὅστις ὑπῆρξε δις νικητὴς εἰς τὰ Λήνια⁴ καὶ ἐξετιμᾶτο πολὺ ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου⁵. Ὁ Χάρης (παρ' Ἀθηναίῳ 12, 538b κ.έ.) ἀναφέρει, ὅτι ὁ Λύκων ὡς κωμῶδός ἔλαβε μέρος καὶ ἐλάμπρυνε, μαζί μὲ ἄλλους καλλιτέχνας (ραψωδοὺς, κιθαρωδοὺς, αὐλωδοὺς, τραγωδοὺς), τοὺς ὁμαδικοὺς γάμους εἰς τὰ Σοῦσα (324 π.Χ.). Ἄν ἡ ταῦτισις τοῦ Λύκωνος, τοῦ μνημονευομένου εἰς τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Φαλαίκου, μὲ τὸν κωμῶδον Λύκωνα εἶναι ἐπιτρεπτὴ — ὅπερ καὶ νομίζομεν —, τότε τὸ γεγονὸς εἰς τὰ Σοῦσα παρέχει τὸ ἔτος 324 ὡς terminum post quem διὰ τὸ ἐπίγραμμα. Ἄν δὲ τὸ ἐπιτύμβιον τοῦ Λύκωνος εἶναι πραγματικὴ ἐπιγραφή (βλ. κατωτέρω), τότε τὰ πρὸς τὰ

1. Πβ. λ.χ. τὸ παλαιὸν γνωστὸν ἐπιτύμβιον (περὶ τὸ 500) ἐκ Φωκίδος : «Χαῖρε, Χάρων...» (GV 1384). Ὡσαύτως : G. P f o h l, Greek Poems on Stones, Leiden 1967, I, Νο 147. GV 486 (=AP 7, 650b ~ 7, 270). Ἐκ Λοκρίδος : GV 153 (6ος αἰών!) κ.ά.

2. J. U. P o w e l l, Collectanea Alexandrina, Oxford 1925, σ. 165. E. Diehl, Anth. Lyr. Gr., fasc. 6, 119. — Ἄλλαι χρονολογήσεις (λ.χ. 335/34, 328) εἶναι ὀλιγώτερον πιθαναί.

3. Πβ. A. M e i n e k e, FCG, I (Hist. critica Com. Graec.), Berol. 1839, σ. 327 : «Lycone Scarphensi, celeberrimo illis temporibus histrione...». — «Λύκων δ' ἐν κωμῶδι (τὸ πᾶν)» λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Φιλόδομος, Περί Ῥητορ. I, p. 197, 9 Sudhaus.

4. IG II 977 (p). Βλ. A. Wilhelm, Urkunden dramatischer Aufführungen in Athen, Wien 1906 (Österr. Arch. Inst. Wien VI), σσ. 150 κ.έ.

5. Πλουτ. Ἡθικά 334 f (Περί τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης ἡ ἀρετῆς) : «κωμῶδοι δ' ἦσαν οἱ περὶ Λύκωνα τὸν Σκαρφέα· τοῦτω δ' εἰς τινὰ κωμῶδιαν ἐμβάλοντι στίχον αἰτητικὸν γελᾶσας (sc. Ἀλέξανδρος) ἔδωκε δέκα τάλαντα». Πβ. καὶ Πλουτ. Ἀλέξ. 29 : «Λύκωνος δὲ τοῦ Σκαρφέως ἐνημεροῦντος ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ στίχον εἰς τὴν κωμῶδιαν ἐμβάλοντος αἰτησιν περιέχοντα δέκα τάλαντων, γελᾶσας (sc. Ἀλέξανδρος) ἔδωκε».

κάτω ὅρια τοῦ χρόνου συνθέσεως τοῦ ἐπιγράμματος καὶ τῆς ζωῆς τοῦ Φαλαίκου περιορίζονται σημαντικῶς.

Καθ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις καὶ πιθανότητας ὁ Φάλαικος ἔζησε καὶ ἔγραψεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Φωκίδος ἢ — μᾶλλον — τῆς Λοκρίδος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 3ου αἰ. π.Χ., πιθανώτατα δὲ ἤδη καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 4ου αἰ. ¹.

*
* *

Ὁ Φάλαικος εἶναι κυρίως γνωστὸς ἐκ τοῦ μέτρου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον φέρει τὸ ὄνομά του («*Φαλαίκειον*») καὶ μὲ τὸ ὁποῖον τὸν συνέδεσεν στενῶς ἤδη ἢ ἀρχαία παράδοσις ². Ὁ ἐνδεκασύλλαβος οὗτος στίχος, ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποίηθη ὄχι μόνον ὑπὸ τοῦ Φαλαίκου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἄλλων ἑλληνιστικῶν καὶ μεταγενεστέρων ποιητῶν ³, ἔχει τὸ μετρικὸν σχῆμα :

ο ο — υ υ — υ υ — υ — ,

ἀποτελεῖται δηλ. ἐξ ἐνὸς γλυκωνείου (ο ο — υ υ — υ υ —) καὶ ἐνὸς βακχείου (υ υ —). Ὁ στίχος ἔχει βεβαίως τὴν προέλευσίν του εἰς τὴν λυρικὴν ποιήσιν, εἶναι ἐπομένως πολὺ παλαιότερος τοῦ Φαλαίκου ⁴. Φαίνεται ὅμως, ὅτι πρῶτος ὁ Φάλαικος τὸν παρέλαβεν ἐκ τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τὸν ἐχρησιμοποίησε στιχηδὸν εἰς τὰ ἐπιγράμματα (Ν^ο 4), τὸν ἐκαλλιέργησε

1. Πβ. Α. L e s k y, *Gesch. Gr. Literatur*, Bern/München 1963² (Ἑλλην. μετάφρ. ὑπὸ Α. Τ σ ο π α ν ᾱ κ η, Θεσσαλονίκη 1964), σ. 791. — Ἡ ἄποψις τοῦ R. R e i t z e n s t e i n, *Epigramm und Skolion*, Giessen 1893, σ. 157, ὅτι ὁ Φάλαικος εἶναι μιμητὴς τοῦ Λεωνίδου τοῦ Ταραντίου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ. — Ἡ γνώμη τῶν G o w - P a g e, ἔ.ἀν., ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Φαλαίκου ἐπιλογὴ διαφόρων μέτρων εἰς τὰ ἐπιγράμματά του (βλ. κατωτέρω) καθιστᾷ πιθανὴν τὴν τοποθέτησιν τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸν 3ον αἰ., πέρα τοῦ ὁποῖου οἱ ἐπιγραμματικοὶ ἐχρησιμοποιοῦν συνήθη μέτρα, εἶναι ἀσφαλῶς εἰς τὴν βάσιν τῆς ὀρθῆς ('*Ἀσκληπιάδης, Καλλίμαχος, Θεοδωρίδας κ.ἀ.*') καὶ ἐνισχύει τὴν ἄποψίν μας, δὲν δύνатаι ὅμως νὰ ληφθῇ ὡς βασικὸν ἐπιχείρημα καὶ δι' ἄλλους λόγους (λ.χ. συνήθη μέτρα ἐχρησιμοποιοῦν καὶ οἱ ἐπιγραμματικοὶ πρὸ τοῦ 3ου αἰ.), ἀλλὰ καὶ διότι ἡ διαπίστωσις τῶν ἀντλεῖται προφανῶς ἐκ τῆς ἐπισκοπῆσεως μόνον τῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ 13ου βιβλίου τῆς Ἀνθολογίας.

2. Ἡφαιστίων, Ἐγχειρ. 10, 3 (p. 33, 2 Consbruch).

3. Φαλαίκειον, μὴ συνδυαζόμενον μετ' ἄλλων μέτρων : AP 9, 110 ('*Ἀλφειός*), AP 7, 390 ('*Ἀντίπατρος*). — Εἰς AP 13, 24 (*Καλλίμαχος* = 38 Pf.) τὸ φαλαίκειον ἐναλλάσσεται μετὰ ἱαμβικά καταληκτικά διμετρα (οἱ τελευταῖοι στίχοι τοῦ ἐπιγρ. εἶναι προφανῶς ἐφθαρμένοι), ἐνθ' εἰς AP 13, 18 (*Παρμένων*) ἀκολουθεῖ δακτυλ. ἐξάμετρα.

4. Ἡδὴ λ.χ. Κρατῖνος, ἀπ. 321 Edmonds. Πβ. Σοφ. Φιλ. 136 : ('*στέγειν ἢ τί λέγειν πρὸς ἄνδρ' ὑπόπταν*') καὶ 682. — Κατὰ τὸν γραμματικὸν Caesius Bassus (*Gramm. Lat.*, 6, 258, 15 K e i l) τὸ μέτρον τοῦτο ἀνεκαλύφθη ἤδη καὶ ἐχρησιμοποίηθη ὑπὸ τῆς Σαπφοῦς. — Γενικῶς περὶ τοῦ «*φαλαίκειου*» βλ. W i l a m o w i t z, *Gr. Versk.* 137 κ.ἔ., C. d e l G r a n d e, *La metrica greca* (ἐν : *Encic. Class.*, Sez. II, vol. V 2), Torino 1960, σ. 328, καὶ ὅσα παρατηρεῖ ὁ R. P f e i f f e r εἰς *Καλλιμ.* ἀπ. 226.

δὲ τὸσον ἐπιτυχῶς, ὥστε ἡ ἀρχαία παράδοσις συνέδεσε μὲ τὸν στίχον τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ¹. Τὸ μέτρον κατέστη λίαν ἀγαπητόν· ὁ Θεόκριτος τὸ ἐχρησιμοποίησεν εἰς AP 9, 599 (= 17 Gow)², ὁ δὲ Κάτουλλος, μὲ ἰδιαιτέραν προτίμησιν καὶ τέχνην, κατέστησε τὸν στίχον λίαν προσφίλῃ εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ποίησιν³.

Ὁ Φάλαικος φαίνεται ὅτι ἔγραψε πλείονα ἐπιγράμματα, τὰ ὅποια εἶχε συλλέξει πιθανῶς καὶ ἐκδῶσει εἰς ἓν βιβλίον⁴, ὅθεν ἦντλησαν οἱ νεώτεροι ἀνθολόγοι. Ἐν ποίημά του λ.χ. προέρχεται ἐκ τοῦ «Στεφάνου» τοῦ Μελεάγρου (N^ο 1), ἐκπλήσσει δὲ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Φάλαικος δὲν μνημονεύεται εἰς τὸ «Προοίμιον» (AP 4, 1). Μέχρις ἡμῶν ἐσώθησαν 5 ἐπιγράμματα. Ἐν ἀναθηματικὸν μιᾶς Εὐάνθης εἰς τὸν Βάκχον (N^ο 3) προφανῶς δὲν εἶναι τοῦ Φαλαίκου (βλ. κατωτέρω). Τὰ σωζόμενα ἐπιγράμματα μαρτυροῦν ποιητὴν ἱκανὸν καὶ ἐπιδέξιον. Ἡ ἀξιοθαύμαστος μετρικὴ τῶν ποικιλία ὁδηγεῖ εἰς συμπεράσματα περὶ τῆς ὅλης ποιητικῆς συλλογῆς τοῦ Φαλαίκου. Εἰς τὸ καθιερωμένον, σύνηθες μέτρον τῶν ἐπιγραμμάτων, δηλ. τὸ ἐλεγειακὸν δίστιχον, εἶναι συντεθειμένα τὰ ἐξῆς : N^ο 1, N^ο 2 [καὶ N^ο 3]. Τὸ N^ο 4 ἔχει ὡς μέτρον τὸ καλούμενον «φαλαίκειον», τὸ N^ο 5 εἶναι γεγραμμένον εἰς ἀρχιλοχείους, ἐξαμέτρους καὶ ἱαμβικὰ τρίμετρα, τὸ N^ο 6 εἰς καταληκτικὸν ἱαμβικὸν τρίμετρον.

II. KEIMENON - ΥΠΟΜΝΗΜΑ

1

Φεῦγε θαλάσσια ἔργα, βοῶν δ' ἐπιβάλλεν ἐχέτλη,
εἴ τί τοι ἡδὺν μακρῆς πείρατ' ἰδεῖν βιοτῆς.
Ἡπείρω γὰρ ἔνεστι μακρὸς βίος, εἰν ἀλλ' ὅ οὐ πως
εὐμαρὲς εἰς πολλὴν ἀνδρὸς ἰδεῖν κεφαλὴν.

AP 7, 650

Tit. Φακέλλου Pl. — [ΦΛΑΚΚΟΥ ἢ] ΦΑΛΑΙΚΟΥ C

Lemma 1 : ναυηγὸς παραίνεις φεύγειν τὸ πλεῖν ἐν θαλάσσῃ.

1 θαλάσσια P : -ασία Pl. || ἐπιβάλλεν Pl. : -λλετ' P 3 οὐ πως man. rec. in Pl. ex οὐ πάσ' (πάς Corrector) P

1. Πβ. Caesius Bassus, ἔ.ἀν., : «a cultore suo non inventore nomen accepit».

2. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ «φαλαίκειου» στίχου ὑπὸ τοῦ Θεοκρίτου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς χρονικῆς προτεραιότητος τοῦ Φαλαίκου καὶ τῆς ἀνωτέρω ἐκθεσίσεως ἀπόψεως περὶ τοῦ χρόνου ζωῆς αὐτοῦ.

3. Βλ. λ.χ. Κατούλλου 1 - 3. 5 - 7. 9. 10. 12 - 16. 21. 23 κ.ἀ. Ὁ «hendecasyllabus» (ὅπως τὸν ὀνομάζει ὁ Κάτουλλος) ἦτο ὁ στίχος «τῆς μόδας» εἰς τὴν ποίησιν τῶν «νεωτέρων» ἢ «νεωτερικῶν» Ρωμαίων ποιητῶν.

4. Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου ἦτο πιθανότατα : «Ἐπιγράμματα». Τοῦτο δὲ δηλοῖ προφα-

Ἀπὸ τοῦ P h. B r u n c k καὶ ἐξῆς τὸ ἐπίγραμμα ἀποδίδεται — ὀρθῶς — εἰς τὸν Φάλαικον. Ὁ Πλανούδης, προφανῶς ἐκ παρανοήσεως, ἀπέδωσε τοῦτο εἰς τινὰ ποιητὴν Φάκελλον (:). Ὑπὲρ τῆς παλαιότητος τοῦ ποιήματος συνηγορεῖ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἐπίγραμμα ἀνήκει εἰς μίαν σειρὰν ἐπιγραμμάτων, προερχομένων ἐκ τοῦ «Στεφάνου» τοῦ Μελεάγρου (7, 646 - 655)¹.

Τὸ λῆμμα χαρακτηρίζει τὸ ἐπίγραμμα ὡς (γενικὴν) παραίνεσιν, ἀποτρέπουσαν ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς θαλάσσης, τὸν πλοῦν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ναυτικοῦ ἐν γένει. Ἡ προτροπὴ, ἀντιθέτως, πρὸς τὸν ἄνθρωπον, νὰ ἀσχολῇται μὲ τὴν ζωὴν τοῦ γεωργοῦ, στηρίζεται εἰς τὴν διαπίστωσιν, ὅτι μακροζωία καὶ εὐδαιμονία ἐπιτυγχάνονται μόνον μακρὰν τῶν κινδύνων τῆς θαλάσσης.

Κατὰ βάσιν ὁ Φάλαικος δὲν παρουσιάζει νέον θέμα. Τὸ ἐπίγραμμά του στηρίζεται εἰς παλαιὰν καὶ λίαν διαδεδομένην ἀντίληψιν, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ναυτικοῦ εἶναι συνεχῶς ἐκτεθειμένη εἰς κινδύνους². Παλαιὰ ὡσαύτως εἶναι καὶ ἡ ἀντιθετικὴ διατύπωσις, καθ' ἣν πρὸς τὴν ζωὴν τοῦ ναυτικοῦ ἀντιπαραβάλλεται ἡ ζωὴ τοῦ γεωργοῦ. Εἰς ἓν ἐπίγραμμα τοῦ Κριναγόρου (AP 7, 636) ὁ ναυαγὸς μακαρίζει τὸν ποιμένα, ὄντα μακρὰν τῶν κινδύνων τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ θανάτου. Εἰς ἓν ποίημα τοῦ Ἀντιπάτρου (AP 9, 23) ὁ γεωργὸς («γειαρότης») Ἀρχιππος, μέλλων νὰ ἀποθάνῃ, συμβουλεύει τοὺς υἱοὺς του νὰ παραμείνουν πιστοὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς γῆς καὶ νὰ ἀποφεύγουν τὰ τῆς θαλάσσης³. Χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ στίχοι 5 κ.έ. :

*μὴ σφαλερῆς αἰνεῖτε πόνον στονόεντα θαλάσσης
καὶ βαρὺν ἀτηρῆς ναυτιλίας κάματον.*

*Ὅσσον μητροῦης γλυκερωτέρῃ ἐπλετο μήτηρ,
τόσσον ἄλὸς πολιῆς γαῖα ποθεινότερη.*

Ὅπως εἶναι εὐνόητον, τὸ θέμα κατέστη λίαν προσφιλὲς εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ ἐγνώρισε πολλὰς διατυπώσεις. Γνωστὸς εἶναι λ.χ. ὁ μακαρισμός

νῶς καὶ ἡ παρατήρησις τοῦ Ἀθηναίου περὶ τοῦ ἐπιγρ. 2 (βλ. κατωτέρω). Τοιοῦτος τίτλος φαίνεται ὅτι μαρτυρεῖται καὶ περὶ συλλογῆς ἐπιγραμμάτων τοῦ Καλλιμάχου : πβ. R. Pfeiffer, Callimachus II (Prolegomena, p. XCII).

1. Πβ. καὶ G. K n a a c k παρὰ F. S u s e m i h l (Geschichte der griechischen Literatur in der Alexandrinerzeit, 2 τόμοι, Leipzig 1891 - 1892, ἀνατύπ. Hildesheim 1965) II 523, ὑπόσημ. 27.

2. Τὸν θάνατον ἐναργῆ εἰς τὰ ὅμματα τῶν ναυτῶν ἐξέφρασεν ἡδὴ ὁ Ὅμηρος, O 627/8 : «τρομέουσι δέ τε φρένα ναῦται | δειδυότες τυτθὸν γὰρ ὑπέκ θανάτοιο φέρονται». Βλ. ὅσα παρατηρεῖ ὁ R. Pfeiffer εἰς Καλλιμ. ἀπ. 629.

3. Τὸ ἐπίγραμμα ἔχει κοινὸν θέμα μὲ τὸ τοῦ Φαλαϊκοῦ. Χαρακτηριστικὸν τὸ λῆμμα : «εἰς γεηρόνιον μέλλοντα θηήσκειν καὶ τοῖς υἱοῖς παραινῶντα ἔχσθαι τῶν ἐπὶ γῆς ἔργων, φεύγειν δὲ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὰ θαλάσσης ἔργα». — Πβ. AP 7, 543, 1 (ἀνών.) : «πάντα τις ἀρήσαιτο φνεῖν πλόον». — Ὁ Μελεάγρος (AP 7, 470) διαχωρίζει «τὸν ἀρότρου» βίον ἀπὸ «τὸν ἐκ νηὸς».

εἰς τοὺς στίχους τοῦ Καλλιμάχου, ἀπ. 178, 32 κ.έ. Pf. : «*τρισμακάρο, ἦ παύρων ὄλβιός ἐσσι μέτα, | ναυτιλῆς εἰ νῆιν ἔχεις βίον· ἀλλ' ἐμός αἰὼν | κόμασιν αἰθυλῆς μᾶλλον ἐσφάσιστο*»¹. Μία περαιτέρω διαμόρφωσις καὶ παραλλαγή τοῦ θέματος εἶναι ἡ ἔκφρασις ἀποδοκιμασίας τῶν πλοίων καὶ τῆς ναυτιλίας. Ὡραῖον καὶ χαρακτηριστικὸν δεῖγμα εἶναι τὸ ἐπίγραμμα AP 7, 271 τοῦ Καλλιμάχου (=17 Pf.) : «*Ῥωφελε μηδ' ἐγένοντο θαοὶ νέες*». Ἡ ἀποστροφή αὕτη, ἡ ὁποία βεβαίως ἔχει παλαιὰν ἀφετηρίαν², εὗρεν ἔντονον ἔκφρασιν εἰς τοὺς στίχους πολλῶν μεταγενεστέρων ποιητῶν — Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων³.

Τὸ ἐπίγραμμα λοιπὸν τοῦ Φαλαίκου κινεῖται εἰς γνωστὸν θεματολογικὸν πλαίσιον. Τὸ γεγονός, ὅτι τὸ τετράστιχον τοῦτο συμπεριελήφθη εἰς τὸ 7ον βιβλίον τῆς Ἀνθολογίας, δὲν πρέπει νὰ ξενίξῃ⁴. Ὡς ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ τάφου ναυαγοῦ δικαιολογεῖται ἀπολύτως. Τοῦτο δὲν εἶναι σπανιότης. Οὕτε ἐνδιαφέρει τὸ γεγονός, ἂν τὸ ἐπίγραμμα εἶναι καθαρῶς λογοτεχνικὸν — χωρὶς νὰ ἀναφέρεται εἰς συγκεκριμένον πρόσωπον —, ἢ ἂν εἶναι ἐπιγραφὴ, διότι τοῦτο οὐδόλως μεταβάλλει τὸν τύπον τοῦ ἐπιγράμματος. Λογοτεχνικὰ ἐπιγράμματα τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων ὑπάρχουν πλεῖστα, ὅπισθεν τῶν ὁποίων οὐδεὶς θὰ ἀναζητήσῃ ὑπαρκτὸν πρόσωπον.

1. **θαλάσσια ἔργα** : Τὸ ὁμηρικὸν πρότυπον σαφές, B 614 : «*οὐ σφι θαλάσσια ἔργα μεμήλει*» (περὶ τῶν Ἀρκάδων). Ἡ μετατροπὴ ἐπομένως : «*ἔργα θαλάσσια φ.*» (J a c o b s) εἶναι περιττὴ ὥς πρὸς τὴν χασμῶδιαν βλ. G o w - P a g e.

βοῶν : Ἀναφέρεται εἰς τὸ «*ἐχέτλη*» (ἀντί : «*ἀρότρον ἐχέτλη*»).

ἐπιβάλλεν : Ὁ τύπος τῆς προστακτικῆς (-εν, ἀντί : -ου) συχνός (ἥδη ὁμηρικός, λ.χ. δ 395 : *φράζεν*).

ἐχέτλη : Πολυδ. 1, 252 : «*τοῦ ἀρότρον τὸ κατόπιν ξύλον ὀρθόν, οὐ*

1. Ἰδιαίτερος τονίζει ὁ Λεωνίδας ὁ Ταραντῖνος (AP 7, 295), ὅτι ἓνας ἀλκιεὺς δὲν ἀπέθανε λόγῳ τρικυμίας, «*ἀλλ' ἔθαν' ἐν καλύβῃ*», ἀπὸ φυσιολογικὸν θάνατον καὶ εἰς μεγάλῃν ἡλικίαν. — Εἰς ἐν ἐπίγραμμα τοῦ Ποσειδίππου (AP 7, 267), ὁ ναυαγὸς δὲν θέλει οὔτε νὰ ταφῇ πλησίον τῆς θαλάσσης (πβ. στ. 3 : «*φρίσσω κόματος ἦχον, ἐμὸν μόνον*»). Τὸ αὐτὸ θέμα, AP 7, 278, 5 (Ἀρχίας) : «*αἰεὶ δὲ βρομέοντα, καὶ ἐν νεκύεσσι, θαλάσσης | ὁ τλήμων αἰὼ δούπων ἀπεχθόμενον*». — Συμπαραστάσις ναυτικοῦ πρὸς ναυαγόν, λόγῳ τῆς κοινῆς μοίρας, AP 7, 277 (Καλλιμάχος=58 Pf.), πβ. στ. 3 : «*δακρυόσας ἐπίκηρον ἐὼν βίον*».

2. Π.χ. Ἡσιόδ. Ἔργα 618 κ.έ., ἐνθα φαίνεται ἡ ἀποστροφή τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸ ὕγρὸν στοιχεῖον· πβ. 687 : «*δεῖνόν δ' ἐστὶ θανεῖν μετὰ κύμασιν*». Λεπτομερῶς περὶ τοῦ θέματος, μὲ παράθεσιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν σχετικῶν χωρίων, A. L e s k y, *Thalatta. Der Weg der Griechen zum Meer*, Wien 1947, ἰδίᾳ σσ. 33 κ.έ. καὶ 283 κ.έ.

3. Αναφέρομεν μόνον AP 9, 29 (Ἀντίφιλος) : «*Τόλμα, νεῶν ἀρχηγέ... | οἷον ἐτεκτῆνω δόλιον ξύλον...*» καὶ Ὁρατ. φθ. 1, 3, 8. Πβ. Προπέρτιον, 1, 17, 13 : «*ah pereat, quicumque rates et vela paravit primus et invito gurgite fecit iter*».

4. Πβ. λ.χ. W. P e e k, RE, λ. Phalaikos, 1613 κ.έ. καὶ G o w - P a g e, ἔ.ἀν.

ἔχεται ὁ ἀρότης». Πβ. Ἡσύχ. : «ὁ κατέχει ὁ ἀροτήρ τοῦ ἀρότρου· καὶ ἡ αὐλαξ· καὶ ἡ σπάθη τοῦ ἀρότρου».

2. **τί τοι ἡδύ :** Πβ. Καλλιμ. Ὑμν. 4, 128 : «ἡδύ τί τοι», Ὑμν. 2, 4 : «ἡδύ τι». Ὡς πρὸς τὴν γενικὴν διατύπωσιν, Αἰσχ. Προμ. 536 κ.έ. : «ἡδύ τι θαρσαλέαις | τὸν μακρὸν τείνειν βίον ἐλπίσι».

μακρῆς... βιοτῆς ~ 3 μακρὸς βίος. Ἡ διατύπωσις : «πείρατ(α)... βιοτῆς» εἶναι μίμησις γνωστοῦ λογοτεχνικοῦ τύπου, τῶν ἐπιτυμβίων ἰδίᾳ ἐπιγραμμάτων, ἔνθα ἡ ἔκφρασις ἀπαντᾷ κυρίως ὑπὸ τὴν μορφήν : *τέρμα (-τα) βίον* κ.τ.θ. Πβ. GV 436, 3 : «ζωῆς... *τέρμα*», 760, 2 : «*τέρματ(α)*... βίον»¹. Ὡς βάσις ὑπόκειται ἡ ἀντίληψις, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁδὸς (ἢ πορεία), ἔχουσα ἀρχὴν καὶ τέλος, ὃ δὲ θάνατος ὀρίζει τὸ τέλος αὐτῆς².

3. Ὁ στίχος οὗτος ἐκφράζει κυρίως καὶ ἐντόνως τὴν ἀντίθεσιν (*ἡπείρω — ἀλί*), ἥτις ἥδη ἐξεφράσθη ἀπ' ἀρχῆς (στ. 1) διὰ περιφράσεων καὶ μεταφορῶν³.

3/4. **οὐ πως...** : Δὲν περιορίζει τὴν ἔννοιαν· ἀντιθέτως, τονίζει — ὡς ἔντονος ἄρνησις — τὸ ἀδύνατον τοῦ πράγματος. Ἡ ἀφετηρία τῆς χρήσεως ὁμηρικῆ, ἔνθα : «οὐ πως (ἔστιν)» (= οὐδαμῶς, κατ' οὐδένα τρόπον) πάντοτε μετ' ἀπαρεμφάτου (ὡς ἐνταῦθα), ὡς λ.χ. N 325 («οὐ πως ἔστιν ἐρίζειν»), Ξ 63, T 225, λ 158, ρ 286 κ.ἄ.π. Πρὸς τὸ ἐπίγρ. τοῦ Φαλαίκου πβ. Καλλιμ. ἀπ. 63, 9 Pf. : «οὐ πως ἔστιν... *ιδέσθαι*».

εὐμαρές (ἔστιν) + ἀπαρεμφ. = εἶναι εὐκολον νᾶ... Πβ. Πινδ. Πυθ. 3, 115, Νεμ. 3, 21, AP 13, 14, 5 (Σιμωνίδου ; = 98 D) : «οὐκ *εὐμαρές* ἔστ' ἀριθμῆσαι», Θέογν. 845 : «εὐ μὲν *κείμενον* ἄνδρα *κακῶς* θέμεν *εὐμαρές* ἔστιν», AP 10, 123, 2 (ἀνών.) : «οὔτε *φυγεῖν* *εὐμαρές* οὔτε *φέρειν*».

εἰς... ἰδεῖν : Τμησις (ὅχι : *ιδεῖν* εἰς... , ὡς K 239 κ.ἄ. P. Waltz, Anth. Gr., ἐν στίχῳ). Ἡ ἐπανάληψις τοῦ «*ιδεῖν*» εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν τοῦ πενταμέτρου (2 καὶ 4), ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ἄτεχνος (G o w - P a g e), εἶναι πιθανώτατα σκόπιμος, ἐπεὶ οἱ δύο πεντάμετροι ἐκφράζουν κατ' οὐσίαν τὸ αὐτὸ νόημα (μακροζωία).

πολὴν... κεφαλὴν : Πβ. AP 5, 23, 5/6 (Καλλιμάχος ; = [64] Pf.) : «ἡ *πολὴ*... | *κόμη*». GV 1981, 5 : «*κόμη*(ν) *πολιῖν*». AP 7, 438, 4 (Δαμάγητος) : «*πολιὰν* *τρίχα*». Ἡδὴ Ἀνακρέων, ἀπ. 50, 1/2 Page (= 44 D) :

1. Ἡδη εἰς τὴν τραγωδίαν, π.χ. Σοφ. Οἰδ. T. 1530, Εὐρ. Ἀλκ. 643.

2. Περὶ τῆς χρήσεως γενικῶς βλ. Α. Δ. Σ κ ι α δ ᾶ, Ἐπὶ τύμβῳ. Συμβολὴ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἐλληνικῶν ἐπιτυμβίων ἐμμέτρων ἐπιγραφῶν (Κέντρον Ἀνθρωπιστ. Κλασσ. Σπουδῶν, Σειρὰ δευτέρα, ἀριθ. 14), Ἀθῆναι 1967, σ. 68.

3. Ὁμοία ἀντίθεσις εἰς τὸ αὐτὸ θέμα, AP 7, 586, 3 κ.έ. (Ἰουλιανὸς Αἰγύπτιος) : «*εἴη μοι γὰρ ἡς ὀλίγος βίος· ἐκ δὲ θάλασσης | ἄλλοισιν μελέτω κέρδος ἀελομάχων*». Πβ. τὸ γνωστὸν ἐπιτύμβιον AP 7, 296, 4 (= GV 16) : «*ἐν ἡ π ἐ ρ ω καὶ κατὰ π ό ν τ ο ν*».

«Πολιοὶ μὲν ἡμῖν ἤδη | κρόταφοι κάρη τε λευκόν» (ἐνδιαφέρων καὶ ἀξιοσημείωτος ὁ διαχωρισμός!). Περί τῆς μεταφορᾶς, τῆς δηλούσης τὸ εὐτυχές τέρμα μακροῦ βίου, βλ. Καλλιμ. Ὑμν. 2, 14 : «εἰ μέλλουσι (sc. οἱ παῖδες) . . . πολὴν . . . κερεῖσθαι» (= νὰ φθάσουν εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν). Εἰς πληθ. ἀριθ. καὶ ἄνευ οὐσιαστικοῦ (κόμη, θριξ κ.τ.δ.) πβ. Καλλιμ. Ὑμν. 6, 96 : «πολιαῖς ἐπὶ χεῖρας ἔβαλλε».

2

Χρυσωτὸν κροκόεντα περιζώσασα χιτῶνα
τόνδε Διωνύῳ δῶρον ἔδωκε Κλεῶ,
οὔνεκα συμποσίοισι μετέπρεπεν ἴσα δὲ πίνειν
οὔτις οἱ ἀνδρῶν ἤρισεν οὐδαμὰ πω.

5

*Αθήναιος 10, 440 d : «Φάλαικος δ' ἐν τοῖς Ἐπιγράμμασι γυναικὰ τινα ἀναγράφει πολυπότιν Κλεῶ ὄνομα χρυσωτὸν — οὐδαμὰ πω».

Αἴλιανός, Ποικ. Ἰστ. 2, 41 (p. 36, 30 Hercher) : «Κλεῶ φασιν εἰς ἄμιλλαν ἰοῦσα οὐ γυναιξὶ μόναις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνδράσι τοῖς συμπόταις δεινστάτη πιεῖν ἦν καὶ ἐκράτει πάντων, αἰσχιστόν γε τοῦτο φερομένη τὸ νικητήριον, ὥς γε ἐμοὶ κριτῇ».

1 χρυσῶ τὸν Meineke 4 ἀνδρῶν Meineke : ἀνθρώπων codd. : θνητῶν Hermann.

Τὸ ἐπίγραμμα, ὡς πρὸς τὴν μορφήν καὶ τὴν διατύπωσιν, εἶναι ἀναθηματικόν : Μία ἑταῖρα ἀφιερώνει εἰς τὸν θεὸν Διόνυσον πολῦτιμον χιτῶνα, μετὰ τὸν θρίαμβόν της εἰς οἶνοποσίαν ἐν συμποσίῳ¹. Ἔχουν δὲ παραδοθῇ πλεῖστα ἐπιγράμματα, εἰς τὰ ὅποια διάφοροι ἑταῖραι ἀφιερώνουν παντὸς εἶδους ἀναθήματα εἰς τοὺς θεοὺς². Τὸ ὄνομα Κλεῶ (= Κλειῶ)³ εἶναι συχρόν.

1. Περί οἶνοποσίας γυναικῶν πολλὰ ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος εἰς τὸ 10ον βιβλίον, ὅστις μάλιστα παρατηρεῖ (440 e) : «ὅτι δὲ φιλοῖνον τὸ τῶν γυναικῶν γένος κοινόν». — Περί «διπάδος πόρνης» ὁμιλεῖ ὁ Φιλόδημος (AP 11, 34, 3). Περί συστηματικῆς — μέχρι θανάτου — οἶνοπότιδος AP 11, 409 (Γαιτούλικος). Ὁραῖον σκωπτικὸν ἐπιτύμβιον μῆς «φιλοῖνον» γυναικὸς AP 7, 455 (Λεωνίδας Ταραντίνος, Σαφῆς ἐξάρτησις 7, 353 τοῦ Ἀντίπατρου Σιδωνίου). Πβ. AP 7, 456 (Διοσκορίδης), 457 (Ἀρίστων), μὲ χαρακτηριστικὰς τὰς πρώτας λέξεις : «Ἀμπελὶς ἢ φιλάκρητος» (ὄνομα κύριον καὶ χαρακτηρισμός), 329 (ἀνών.) κ.ἄ.

2. Πβ. π.χ. AP 5, 200 (ἀνών.) : ἀφιέρωμα ἑταίρας εἰς Πρίαπον. Ὁσαύτως AP 6, 292 (Ἡδύλος) : ἡ ἑταῖρα Νικονόη εἰς Πρίαπον. Τρεῖς ἑταῖραι ἀφιερώνουν εἰς Ἀφροδίτην : AP 6, 17 (Λουκιανός, Πρότυπον προφανῶς ὁ Λεωνίδας AP 6, 13 : ἀφιέρωμα τριῶν ἀδελφῶν. Τὸ αὐτὸ θέμα : Ἀντίπατρος AP 6, 14 καὶ 15 καὶ Ἀρχίας AP 6, 16). Ἡ ἑταῖρα Λαῖς ἀφιερώνει εἰς Ἀφροδίτην : AP 6, 18 (Ἰουλιανὸς Αἰγύπτιος. Πβ. τοῦ αὐτοῦ : 6, 19 καὶ 20). Τοιούτου εἶδους θέματα παρεῖχον εὐπρόσδεκτον ὕλικόν εἰς τοὺς ἐπιγραμματοποιοὺς.

3. Βλ. G o w - P a g e, ἔ.ἀν. II 295.

πβ. λ.χ. Διοσκορίδην (AP 5, 193), Λουκιανόν (AP 6, 17), Μνασάλκην (AP 7, 491 : δὲν πρόκειται περὶ ἐταίρας), Ἡδύλον ('Αθῆν. 8, 345 a). Δὲν γνωρίζομεν, ἂν ἡ Κλεῶ τοῦ ἐπιγράμματός μας ὑπῆρξεν ἱστορικὸν πρόσωπον καὶ ἂν δύναται νὰ ταυτισθῇ λ.χ. μετὴν λαίμαργον ἐταίραν, τὴν ὁποίαν σκώπτει ὁ Ἡδύλος. Εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἀμφότεροι οἱ ποιηταὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ αὐτὸ πραγματικὸν πρόσωπον, καθορίζεται τότε καὶ ἀπὸ μιᾶς ἄλλης σκοπιᾶς ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐξησεν ὁ Φάλαικος¹. 'Επὶ πλέον, μία τοιαύτη ὑπόθεσις ὁδηγεῖ καὶ εἰς περαιτέρω συμπεράσματα περὶ τοῦ χώρου, εἰς ὃν ἐκινήθη ὁ Φάλαικος — ἂν δὲν δεχθῶμεν εὐρυτάτην δρᾶσιν καὶ φήμην τῆς μνημονευομένης ἐταίρας. Οἰαδήποτε περὶ τῶν ἀνωτέρω γνώμη ὑποχρεοῦται σήμερον νὰ κινῆται εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὑποθέσεων.

1. **χρυσωτόν** : 'Ο σχηματισμὸς τοῦ ἐπιθέτου κανονικὸς, ἀναλογικῶς πρὸς ἄλλα (λ.χ. *ἀνθεμωτός*, *κισσωτός* κτλ.). Τὸ ἐπίθ. προσδιορίζει τὸ οὐσ. *χιτῶνα* ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς κατασκευῆς, ἐνῶ τὸ «*κροκόεντα*» ὡς πρὸς τὸ χρῶμα κυρίως (βλ. κατωτ.). 'Απίθανον εἶναι, ὅτι ἡ Κλεῶ «*περιέζωσε*» μετ' χρυσὸν τὸν χιτῶνα (ἐξ οὗ ἡ διόρθωσις : «*χρυσῶ τὸν*...»). Τὸ ρῆμα δηλοῖ μᾶλλον, ὅτι ἡ Κλεῶ ἐτοποθέτησε τὸν χιτῶνα εἰς τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ, ἐνέδυσσε τὸ ἄγαλμα δι' αὐτοῦ.

κροκόεντα : Τὸ ἐπίθ. χαρακτηρίζει τὸν ἔχοντα (ἢ τὸ ἔχον) τὸ χρῶμα τοῦ κρόκου. 'Η χρήσις ἐνταῦθα ἐπιτυχής, ἀφοῦ τὸ ἐπίθ., καὶ ἄνευ τοῦ οὐσ. «*χιτῶν*» πολλάκις χρησιμοποιούμενον, σημαίνει τὸν κροκοβαφῆ χιτῶνα (ὡς καὶ τὸ ἐπίθ. «*κροκωτός*»). Εἶναι χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν ἐνταῦθα χρῆσιν τῆς λέξεως τὸ ὅτι οὕτως ἔκαλεῖτο ὁ χιτῶν, ὃν ἔφερον αἱ γυναῖκες ἐλαφρῶν ἡθῶν² καὶ τὸν ὁποῖον πολλάκις προσέφερον ὡς ἀφιέρωμα εἰς τοὺς θεοὺς. — 'Η λ. τοῦ ἐπιγράμματος ἤδη : Σαπφώ, ἀπ. 92, 7 LP (=95, 7 D) : *κροκόεντα* f.

2. 'Αξιοσημείωτος ἡ παρήχησις τοῦ δ εἰς τὸν στίχον αὐτόν.

Διονύσῳ : Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν τοῦ πενταμέτρου ἡ ὀρθογραφία διὰ λόγους μετρικοὺς. Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν : Μοιρῶ (AP 6, 119, 2), Καλλίμαχος (AP 12, 139, 2=44 Pf.). Πβ. AP 6, 169, 3/4 (ἀνών.), ἐνθα χαρακτηριστικὸν παράδειγμα ἐναλλαγῆς τῆς ὀρθογραφίας : «... ἀνέθηκε φιλακρήτω Διονύσῳ | τὸν τὰ Διονύσου δῶρα λειζόμενον».

δῶρον ἔδωκε : 'Η λ. *δῶρον*, πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀφιερώματος, εἶναι συχὴ εἰς τὰ ἀναθηματικά ἐπιγράμματα, λ.χ. AP 6, 9, 2. 6, 16. 1. 6, 28, 8. 6, 33, 2. 6, 34, 4. 6, 78, 3. 6, 106, 7. 6, 108, 4. 6, 117, 2. 6, 139, 1. 6, 179, 2 κ.ἄ. 'Η ἀφετηρία τῆς χρήσεως ὑπάρχει εἰς τὸν Ὅμηρον (Z 293), ἐνθα

1. Ὅρθος ὁ συσχετισμὸς τοῦ R. Reitzenstein, ἔαν., 158 (ὑποσημ.), πλὴν τῆς παρατηρήσεώς του περὶ τοῦ Φαλαίκου : «müssen wir ihn für jünger ansehen».

2. Πρβ. 'Αριστοφ. Θεσμ. 138. 253 κ.ἄ., 'Εκκλ. 879 κ.ἄ. — 'Εν 'Αριστοφ. Βατρ. 46 ὁ Ἡρακλῆς γελᾷ βλέπων τὸν Διόνυσον φέροντα «*κροκωτόν*».

λέγεται, ὅτι ἡ Ἑκάβη ἐπέλεξε τὸν καλύτερον πέπλον, διὰ νὰ τὸν ἀφιερῶσιν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν : «τῶν ἔν' ἀειραμένη Ἑκάβη φέρε δ ὦ ρ ο ν Ἀθήρη»¹.

Τὸ ρ. *δίδωμι*, ἐξ ἄλλου, δὲν εἶναι μὲν συνήθης διατύπωσις (εἰς τὰ ἀναθημ. ἐπιγρ. κυριαρχεῖ τὸ ρ. *ἀνατίθημι*), ὡς χρήσις ὅμως εἶναι παλαιὰ καὶ δόκιμος. Πβ. λ.χ. Μ 6 : «οὐδὲ θεοῖσι δ ὁ σ α ν κλειτὰς ἐκατόμβας»². Kaib. 1000, 2 : «αὐδῆεντι θεῶ μουσικά δῶρα διδούς», ἔνθα ἡ πλήρης διατύπωσις : «δῶρα δίδωμι». Ὡσαύτως : AP 6, 264, 1/2 (Μνασάλλκης) : «ἄσπις... ἱερὸν ἄδε | δῶρον Ἀπόλλωνι χρυσοκόμῳ δέδομαι». Πρὸς τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐπιγρ. τοῦ Φαλαίκου πβ. ἡδη Ἡσιόδ. Θεογ. 399 : «περισσὰ δὲ δῶρα ἔδωκεν» καὶ Θέογν. 1387 : «δῶρον ἔδωκεν».

3. *οὐνεκα* : αἰτιολογικόν, ὡς λ.χ. A 11 : «οὐνεκα τὸν Χρύσην ἡτίμησεν», πβ. GV 95, 4.

συμποσίοισι : ἀσφαλῶς τοπικῶς.

μετέπρεπεν : Τὸ ρ. (=διακρίνομαι, διαπρέπω) ἦδη ὁμηρικὸν καὶ συχρόν. Πβ. Ἡσύχ. : «μεταπρέπειν ὑπερβαίνειν, ὑπερλάμπειν». Εἰς τὰ ἐπιγράμματα : GV 735, 6.

4. *ἀνδρῶν* : Ἡ γραφὴ τοῦ Meineke προτιμότερα, διότι ὁ ποιητὴς θέλει νὰ τονίσῃ ἀκριβῶς τὴν ἀμιλλαν πρὸς τοὺς ἄνδρας. Αἱ λέξεις *θηητῶν* ἢ *ἀνθρώπων* εἶναι μὲν περιεκτικώτεραι, δὲν ἔχουν ὅμως ἔντονον σκωπτικὸν στόχον. Ἡ ἔρις πρὸς τοὺς ἄνδρας καὶ ἡ νίκη ἐπ' αὐτῶν λαμπρύνουν τὴν νικῆτριαν. Ἡ διατύπωσις, ἐξ ἄλλου, τοῦ Αἰλιανοῦ (βλ. ἀνωτ.), ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι κατ' οὐσίαν εἶναι ἐρμηνεία τοῦ ἐπιγράμματος, ἀκριβῶς αὐτὸ τονίζει : «ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνδράσι».

ἦρισεν : Τὸ ρ. *ἐρίζω* (=ἀμιλλῶμαι, διαγωνίζομαι, ἀνταγωνίζομαι) εἶναι συχρόν, εἰς τὴν χρῆσιν δὲ ταύτην ἦδη ὁμηρικόν : Γ 223, θ 371. Ὡσαύτως ὁμηρικὴ ἡ χρῆσις μετ' ἀπαρεμφάτου, δηλοῦντος τὸ περιεχόμενον τοῦ ἄγῳνος : σ 38. Τὸ «οὔτις... ἀνδρῶν» ἔχει ἀντίστοιχον ὁμηρικόν τό : «βροτὸς ἄλλος» (συχρόν).

οὐδαμὰ πω : οὐδέποτε ἕως τώρα, ὡς λ.χ. Ἡρόδ. 1, 5, 4. Ἡ διατύπωσις : Σαπφώ, ἀπ. 91 LP, ἔνθα προφανῶς : «οὐδαμὰ π(ω)». Πβ. Ἀλκαῖον, ἀπ. 69, 5 LP. Μὲ προηγουμένην ἄρνησιν : Ἀνακρ., ἀπ. 66a Page (=48 D) : «οὐ γὰρ... | οὐδαμὰ καὶ Ἡρόδ. 7, 136, 1 : «οὐκ... οὐδαμὰ».

[3]

Στρεπτόν βασσαρικοῦ ῥόμβον θιάσιοιο μῦωπα
καὶ σκύλος ἀμφιδόρον στικτὸν ἀχαίνεω

10

1. Πβ. Kaib. 925, 2 : «μνημόσυνον δὲ θεῶ νίκης τότε δῶρον [», ἔνθα ὁ Keil συμπεληροῖ : [ἔθηκεν]· ἴσως ὀρθότερον : [ἔδωκεν].

2. Πβ. AP 9, 326, 6 (Λεωνίδα Ταραντίνος) : «τοῦτο δίδωμι γέρας», AP 13, 7, 4 (Καλλίμαχος = 37 Pf.) : «κέρας τοι δίδωμι καὶ φαρέτρην».

- καὶ κορυβαντείων ἱαχήματα χάλκεα ῥόπτρων
καὶ θύρσον χλοερὸν κωνοφόρον κάμακα
5 καὶ κούφοιο βαρὺν τυπάνον βρόμον ἠδὲ φορηθὲν
πολλάκι μιτροδέτον λίκνον ὑπερθε κόμης 15
Εὐάνθη Βάκχῳ, τὴν ἔντρομον ἀνίκα θύρσοις
ἄτρομον εἰς προπόσεις χεῖρα μετημφίασεν.

AP 6, 165

Tit. Φαλάκκον P, Φαλαίκον em. Bouhier

Lemma A : ἀνάθημα τῷ Βάκχῳ παρὰ Εὐάνθης.

1-6 Suda s.v. βασσαρικά, θίασος, ῥόμβος, στρεπτός, ἀμφίδορον, ἀχαΐνη, ἱαχήματα, κορυβαντείων, κωνοφόρον, θύρσος, βρόμον, λείκνον.

2 σκύλος C : σκύτος Suda (s.v. ἀμφίδορον et ἀχαΐνη) 4 χλοερὸν Suda : -ρῶν P ||
κωνοφόρον P : -ρον Suda : κισσοφόρον Salmasius 6 λίκνον C : λείκνον P¹ Suda s.v.

Ἡ πατρότης τοῦ ἐπιγράμματος εἶναι ὑποπτος. Ὁ τίτλος «Φαλάκκον», ὃν παραδίδει ὁ κώδιξ, εἶναι ἀσφαλῶς ἐσφαλμένος. Ὁ Bouhier διορθώνει εἰς : Φαλαίκον, ὅπερ δέχονται καὶ ἄλλοι φιλόλογοι¹. Ἐνθὺ ὁ Knaack διορθώνει εἰς : Φ[α]λάκκον, δηλ. Φλάκκον καὶ ἀποδίδει τὸ ἐπίγραμμα, διὰ λόγους ὑφολογικούς καὶ διότι τοῦτο εὐρίσκεται «in verdächtiger Umgebung»², εἰς τὸν Στατύλλιον Φλάκκον (Statyllius Flaccus)³. Τοῦτο ἐδέχθησαν ἔκτοτε οἱ πλείστοι φιλόλογοι⁴. Τὸ πρόβλημα τῆς γνησιότητος τοῦ ἐπιγράμματος δὲν δύναται βεβαίως νὰ εὕρῃ ἀσφαλῆ λύσιν, διότι λείπουν ἀντικειμενικὰ δεδομένα, τὰ δὲ κριτήρια εἶναι, ἐν πολλοῖς, ρευστὰ καὶ ὑποκειμενικά.

Πάντως ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὸν Φάλαικον ποιητὴν τοῦ ἐπιγράμματος. Ἡ ὅλη δομὴ καὶ σύστασις ἐν γένει τοῦ ποιήματος ὁδηγοῦν εἰς μεταγενεστέρους τοῦ Φαλαϊκοῦ χρόνους. Ἀναφέρονται λ.χ. τὸ ἐπίγραμμα AP 6, 95 (Ἀντίφιλος), τοῦ ὁποίου ἡ δομὴ εἶναι χαρακτηριστικὴ : 1 — μύωπα, 2 καὶ —, 3 τε —, 4 καὶ —, 5 καὶ —, εἰς τὸ τέλος δὲ ἀκριβῶς τοῦ ἐπιγράμματος μνημονεύονται ὁ ἀφιερώνων εἰς τὸν θεὸν καὶ ὁ τιμώμενος θεὸς (στ. 5/6 : «ἄνθετο Δηοῖ | Πάρμης»). Παρόμοια ποιήματα ἔγραψεν ὁ Φίλιππος (περὶ τὸ 40 μ.Χ.) : AP 6, 5. 62. 103. 104. Πβ. AP 6, 63 (Δαμοχαρί-

1. Stadtmüller, Waltz κ.ά.

2. Δηλαδῆ : AP 6, 164 (Λουκιανού; Λουκιλλίου;) καὶ AP 6, 166 (Λουκιλλίου).

3. Knaack παρὰ Susemihl, ἔ.άν. II 523.

4. Π.χ. Sakolowski, Sitzler, Peek. Πβ. Wilamowitz, Hell. Dicht.

134. Gow-Page, ἔ.άν. R. Pfeiffer εἰς Καλλιμ. ἀπ. 677, 1 : «Phalaec.? vel potius Flaccus».

δος, 6ος αἰ. μ.Χ.), 6, 27 (Θεαιτήτου Σχολαστικοῦ, 6ος αἰ. μ.Χ.), 6, 28 (Ἰουλιανοῦ Αἰγυπτίου), 6, 22 (Ζωνᾶ, 1ος αἰ. π.Χ.), 6, 21 (ἀνών.) κ.ά.¹

Τὸ ἀμφισβητούμενον ἐπίγραμμα εἶναι ἀναθηματικόν : Ἡ Εὐάνθη, πιστὴ τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου καὶ τῶν βακχικῶν τελετῶν, ἀφιερώνει εἰς τὸν Βάκχον ὄλα, ὅσα μνημονεύονται εἰς τοὺς στίχους 1 - 6. Ἡ σύνδεσις τῶν μνημονευομένων ἀναθημάτων εἶναι χαλαρά καὶ ἀπλή, κατὰ μίαν παρατακτικὴν σειρὰν ἀκολουθίας διὰ τοῦ συνδέσμου καὶ (στ. 1 - 2 - 3 - 4 - 5 : ἡδὲ), ὁ ὁποῖος προωθεῖται κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν στίχων. Ἀναμφιβόλως ἡ σύνδεσις αὕτη εἶναι ἡθελημένη, διότι δι' αὐτῆς τῆς ἀπλοῦς ἐπιτηδεύσεως γίνεται ἐντονώτερον αἰσθητὴ ἡ συσσωρεύσις τῶν ἀναθημάτων. Αἱ λέξεις τοῦ ἐπιγράμματος εἶναι ἐπιμελῶς ἐκλελεγμένα, ὥστε νὰ ἀρμόζουν ἀπολύτως πρὸς τὸ κλίμα τοῦ ποιήματος². Ὁλόκληρον τὸ ἐπίγραμμα κλείεται μὲ τὸ ρῆμα τῆς δευτερευούσης προτάσεως : *μετημφίασεν*, ἐνῶ τὸ κύριον ρῆμα ἐννοεῖται εἰς τὸν 7ον στίχον (*ἀνέθηκεν* ἢ κάτι παρόμοιον), εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὁποῖου ἔχουν τοποθετηθῇ σκοπίμως ἡ ἀφιερῶνουσα Εὐάνθη καὶ ὁ δεχόμενος θεὸς Βάκχος.

4

Τοῦτ' ἐγὼ τὸ περισσὸν εἰκόνημα
τοῦ κωμωδογέλωτος ἴ' εἰς θρίαμβον ἴ'
κισσῶ καὶ στεφάνουσιν ἀμπυκασθὲν
ἔστακ', ὄφρα Λύκωνι σᾶμ' ἐπέλῃ.

20

5 Ὅσσα γὰρ καθύπερθε λαμπρὸς ἀνὴρ,
μῆμα τοῦ χαρίεντος ἔν τε λίσχα
ἔν τ' οἴνῳ τόδε καὶ τι τοῖς ἔπειτα
ἄγκειται παράδειγμα τὰς ὁπωπᾶς.

AP 13, 6

B (=librarius Palatini) : ἐνδεκασυλλάβιον τρίμετρον οὕτω καλούμενον.

4 ἔστακ' Meineke : ἔστασα P 5 καθύπερθε P : καθυπήρχε Lumb : κατέπραξε Salmاسius || ἀνὴρ Hermann : ἀ- P

1. Πρότυπον ὅλων προφανῶς ὁ Λεωνίδας ὁ Ταραντίνος, AP 6, 4.

2. Π.χ. 1 : *βασσαρικὸς* = βακχικὸς (βλ. ρ. *βασσαρέω* = βακχεύω, πβ. Ἀνακρ. ἀπ. 11a6 Page (=43 D) : «ἀνὰ... βασσαρήσω»). Χαρακτηριστικὸν οὖς. «βασσάρα» καὶ «βασσαρίς» = Βάκχη, Βακχίς, πβ. AP 6, 74 : «*Βασσαρίς* Εὐδυνόμη», Ἀνακρ. ἀπ. 66 b Page (=48 D) : «*Βασσαρίδες*», Καλλιμ. (;) ἀπ. 743 Pf. καὶ ὅσα παρατηρεῖ ἐνταῦθα ὁ Pfeiffer (r). — Τὰ μουσικὰ ὄργανα : *δόμβος* (1), *δόπτρον* (3), *τύπανον* (5) εἶναι χαρακτηριστικὰ λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων καὶ βακχικῶν θιάσων. — Σπανία εἶναι ἡ λ. «*ἀμφίδορος*» (2). — Ὁ «*θύραος*» εἶναι γνωστὴ βακχικὴ ράβδος, πβ. λ.χ. Εὐρ. Βάκχ. 80 καὶ ὅσα παρατηρεῖ ἐνταῦθα ὁ E. R. Dodds, Eurip. Bacchae, Oxford 1960³.

Τὸ ἐπίγραμμα εἶναι ἐπιτύμβιον εἰς τὸν κωμικὸν Λύκωνα (βλ. ἀνωτέρω, σ. 66). Ὡς πρὸς τὴν μορφήν ἀνήκει εἰς γνωστὸν καὶ παλαιὸν τύπον ἐπιτυμβίων : τὸ μνήμα (ἢ τὸ ἐπιτύμβιον μνημεῖον) ὁμιλεῖ εἰς ἃ πρόσωπον (αὐτοπαρουσίασις) ¹. Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὴ (τὸ ἐγὼ ἐπιτείνει τὴν ἔμφασιν) καὶ ἀκολουθεῖ παλαιὰν παράδοσιν ². Εἶναι δύσκολον νὰ καθορισθῇ, ἂν πρόκειται περὶ πραγματικῆς ἐπιγραφῆς ἢ ὄχι ³. Τὸ ποίημα εἶναι συντεθειμένον εἰς τὸ γνωστὸν «φαλαί-κειον» μέτρον (βλ. ἀνωτ., σ. 67). Ὡς πρὸς τὴν δομὴν χωρίζεται εἰς δύο ἴσα τμήματα (δύο τετράστιχοι στροφαί). Τὸ κυρίως ἐπιτύμβιον περιέχεται εἰς τοὺς 4 πρώτους στίχους. Τὸ ἐπίγραμμα μαρτυρεῖ ἐπιδέξιον καὶ ἔμπειρον ποιητὴν.

1. **περισσόν** : Ἡ κυρίως σημασία τῆς λ. : τὸ ὑπερβάλλον τὸ σύνθηες μέτρον ἢ μέγεθος, τὸ ἐπὶ πλέον κ.τ.δ., ἐντεῦθεν καὶ αἱ ἄλλαι σημασίαι. Ἐδῶ : θαυμάσιον, ἔξοχον, λαμπρόν, ὑπέροχον. Πβ. Θεόκριτον AP 9, 599, 4 (=17, 4 Gow) : «*τῶν πρόσθ' εἴ τι περισσὸν ῥοδοποιῶν*», Καλλίμ., ἀπ. 64, 9 Pf. : «*ὅς τὰ περισσά...*» (ἐνθα οἱ M a a s καὶ P f e i f f e r ὀρθῶς ὑποθέτουν, ὅτι πρόκειται «de Simonidis eximia sapientia»), Θέογν. 769 κ.έ. : «*εἴ τι περισσὸν | εἰδείη σοφίης*» (ὀρθότερον, ἀντί : «*εἰδείη, σοφίης...*») καὶ 1386 κ.έ. : «*σοὶ τί περισσὸν | Ζεὺς τόδε τιμήσας δῶρον ἔδωκεν ἔχειν*», Θεοδωρίδας AP 7, 406 : «*ὃ περισσὸν ἐπιστάμενός τι ποιῆσαι*» (περὶ τοῦ Εὐφορίωνος).

εἰκόνισμα (σπανία λέξις) : ἀπεικόνισμα, εἰκὼν.

2. **κωμωδογέλωτος** = κωμωδοῦ. — Ἡ λ. μόνον ἐνταῦθα, σχηματισθεῖσα ἀναλογικῶς πρὸς ἄλλα σύνθετα μὲ β' συνθετικὸν τὴν λ. *γέλως*.

† **εἰς θρίαμβον** † : Ἡ διατύπωσις φαίνεται ὑποπτος. Αἱ λ. *θρίαμβος*, *θριαμβεύω*, *θριαμβικὸς* κ.δ. εἶναι μεταγενέστεραι, χρησιμοποιοθεῖσαι ὑπὸ

1. Πβ. λ.χ. GV 52. 64. 65 κ.ά.

2. Ὁ τύπος συχνός : AP 7, 74. 346. 400. 467. Καὶ μὲ τὴν ἀντων. «*τόδε*» : GV 74. 1960 a (p. 689) κ.ά. — Μὲ τὴν ἀντων. «*ἐγὼ*» εἰς τὸν 1ον στίχον : GG 54 (=P f o h l, Gr Poems on Stones 4). Ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν : «*ἐγὼ... ἔστα(α)*» πβ. GV 67 : «*ἐγὼ ἤστα*» ἐπὶ *τύμῳ*. Παρόμοιον : P f o h l, ἔ.ἀν. 48, 2 : «*ἔστῃα μνῆμα*».

3. A. P r e s t a, ἔ.ἀν. 574 : «un'iscrizione reale». Ἡ παραδοχὴ μιᾶς τοιαύτης ὑποθέσεως εἶναι ἀποφασιστικὴ διὰ τὸν πληρέστερον καθορισμὸν τοῦ χρόνου ζωῆς τοῦ Φαλαίου. Φυσικὰ, εἶναι δυνατόν νὰ ἐχαράχθῃ τὸ ἐπίγραμμα εἰς ἐπιτύμβιον μνημεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνηγέρθη τιμητικῶς εἰς χρόνους κάπως μεταγενεστέρους τοῦ θανάτου τοῦ Λύκωνος. Ἐνας γνωστὸς ποιητής, ὡς ὁ Φάλακος, ἠδύνατο κάλλιστα νὰ γράψῃ τὸ ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα διὰ τὸν ἐξαίρετον ἐν κωμῳδίᾳ συμπατριώτην του — καὶ μάλιστα εἰς τὸ μέτρον, τὸ ὁποῖον ὁ Φάλακος ἰδιαιτέρως ἐκἀλλιέργησε καὶ ἐλάμπρυνεν. — Ἐπιτυμβίους ἐπιγραφὰς εἰς ἡθοποιούς, καλλιτέχνας καὶ ποιητὰς γνωρίζομεν πλείονας. Οὕτω λ.χ. εἰς τραγικὸν ἡθοποιὸν (ἢ ποιητὴν) : GV 1698, εἰς κωμικὸν ἡθοποιόν : GV 433. 681. 675 (εἰς γυναῖκα κωμ. ἡθοποιόν), εἰς «*μυμολόγον*» (ἡθοποιὸν μίμων) : GV 515. Πβ. ὡσαύτως AP 7, 155. 556. 571. GV 1828 κ.ά.

μεταγενεστέρων Ἑλλήνων συγγραφέων (λ.χ. Πολυβίου, Πλουτάρχου), ἀσφαλῶς κατ' ἐπίδρασιν τῆς λατινικῆς λ. triumphus, ἡ ὁποία καὶ ὡς ἔννοια εἶναι ρωμαϊκὴ. — Ἡ σχέσις τῆς λ. «*θριάμβος*» μὲ τὸν «*διθύραμβον*», τὸν Διόνυσον κτλ. εἶναι ἀσαφές, τὸ δὲ ἀπ. τοῦ Κρατίνου¹ οὐδὲν βέβαιον διδάσκει. Ἀλλά, καὶ ἂν ἀκόμη ἡ λ. τοῦ ἐπιγράμματος ἀνεφέρετο εἰς συγκεκριμένην παράστασιν (καὶ νίκην) τοῦ Λύκωνος, δὲν δικαιολογεῖται ἡ χρῆσις εἰς ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα², ἀναφερόμενον εἰς τὴν ὅλην προσωπικότητα καὶ φήμην τοῦ τιμωμένου ἐν τῷ ἐπιγράμματι. Ἄλλη δυνατότης θὰ παρείχeto βεβαίως, ἂν τὸ ἐπίγραμμα ἦτο ἀναθηματικόν. — Ὅθεν, εἰς τὸ τέλος τοῦ 2ου στίχου πρέπει νὰ ζητηθῇ ἄλλη διατύπωσις, ὡς λ.χ. «*εἰσορᾶσθαι*» (ἀναφερ. εἰς τὸ «*Τοῦτ' . . . ἔστακ'*»), ἥδη ὁμηρικὸν ῥῆμα καὶ οὐχὶ ξένον εἰς διατυπώσεις ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων.

3. **κισσῶ καὶ στεφάνοισιν** : Ἐν διὰ δυοῖν = κισσίνοις στεφάνοις, ὡς λ.χ. Εὐρ. Βάκχ. 702/3 : «*κισσίνους | στεφάνους*», αὐτόθι 81/82 : «*κισσῶ τε στεφανωθείς | Διόνυσον θεραπεύει*»³. — Στέφανοι ὡς κόσμημα τύμβου : AP 11, 8, 1 (ἀνών.) : «*μὴ στεφάνους λιθίναις στήλαισι χαρίζουν*», AP 11, 19, 3 κ.έ. (Στράτων) : «*καὶ στεφάνοις κεφαλὰς πυκασώμεθα . . . | . . . πρὶν τύμβοις ταῦτα φέρειν ἑτέρους*» (ἔνθα τὸ ρ. πυκάζομαι χαρακτηριστικόν, βλ. κατωτέρω). Κισσὸς ἐπὶ τοῦ τύμβου : AP 7, 22 (Σιμίας), AP 7, 23 (Ἀντίπ. Σιδών.).

ἀμπυκασθέν : Τὸ σύνθετον μόνον ἐνταῦθα. Τὸ ἀπλοῦν «*πυκάζω, -ομαι*» συχρόν, πβ. Εὐρ. Ἀλκ. 796 : «*στεφάνοις πυκασθείς*», Θεόκρ. 2, 153 : «*στεφάνοισι . . . πυκαξεῖν*». Πβ. ὡσαύτως Ἡρόδ. 7, 197, 2 : «*στέμμασι . . . πυκασθείς*» κ.ά.

4. **ἔστακ'** : ὀρθῶς ὁ Meineke. Τὸ ἔστασα προϋποθέτει τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτησε τὸ μνημεῖον καὶ ὁμιλεῖ⁴. Τοιοῦτον πρόσωπον ὅμως δὲν ὑπάρχει — ἡ τοῦλάχιστον δὲν εἶναι σαφές.

ἐπέει : πβ. B 259 : «*κάρη ὥμοισιν ἐπέει*».

5 κ.έ. Οἱ στίχοι παρέχουν δυσκολίας. Οἱ φιλόλογοι προσεπάθησαν νὰ ἐπιτύχουν σαφές νόημα ἢ διὰ διορθώσεων ἢ διὰ μεταβολῆς τῆς στίξεως. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ δομὴ τῶν στίχων καὶ ἡ συμπλοκὴ τῶν λέξεων δημιουργοῦν προβλήματα. Εἰς τὸ ἐπικέντρον τῶν συζητήσεων εὐρίσκεται κυρίως ὁ

1. Ἀπ. 36 Edmonds : «*ὅτε σὺ τοὺς καλοὺς θριάμβους ἀναγύτουσ' ἀπηχθάνου*». — Οἱ ἀρχαῖοι λεξικογράφοι (πβ. λ.χ. Ἡσύχ. ἐν λ. θριάμβος : «*πομπή· ἐπίδειξις νίκης· ἢ Διονυσιακὸς ὕμνος, ἱαμβος*») ἔχουν πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὰς δύο σημασίας.

2. Ἡ πρότασις τοῦ Kaibel, Hermes 28, 1893, 52 : «*fortasse v. 2 ἐκ θριάμβων conicias*» οὐδὲν μεταβάλλει, ὅσον καὶ ἂν γενικεύῃ τὴν περίπτωσιν διὰ τοῦ πληθυντικοῦ.

3. Πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Βλ. ὅσα παρατηρεῖ ὁ E. R. Dodds, ἔ.ἀν. σ. 77.

4. Π.χ. GV 164, 1 : «*[πα]τήρ ἔστησε*» (πβ. 159, 1), 145, 2, 167, 2 (: «*ἔστησαν παῖδες*»). 137 (: «*Ἀμφάλης ἔστασ'*») 1210, 7. 1739, 2 κ.ά.

στίχος 5, διότι ἡ σύνδεσις τοῦ μὲ τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἐπόμενα δὲν εἶναι ἀπολύτως σαφής. 'Ο Wilamowitz, Gr. Versk. 142, 1, γράφει τοὺς στίχους 6/7 ὡς ἐξῆς : «*μνάμα τοῦ χαριέντος ἐν τε λέσχα | ἐν τ' οἴνῳ τὸ δὲ καὶ τοῖς ἔπειτα...*» (ἐνθα : *μνάμα*=*μνήμη*) καὶ ἐρμηνεύει : «*ἐν ὅσοις μὲν γὰρ ζῶν ὁ χαρίεις ἀνὴρ λαμπρὸς ἦν, ἐν τοῖς συμποσίοις ἔτι μνημονεύεται, ἦδε δὲ καὶ τοῖς ἐπιγιννομένοις ὁρᾶν τοῦ σώματος εἰκὼν ἀνάκειται*».

'Ο Hermann : «*ὅσσον γὰρ καθύπερθε... | μνάμα, ...*» καὶ στ. 7 : «*τόδ' ἔκατι*». 'Ο Kaibel : «*Λύκωνος ἀλλ' ἔτ' εἴη | (ὅσσας γὰρ καθύπερθε λαμπρὸς ἀνὴρ) | μνάμα, ... | ... οἴνῳ τὸ δὲ καὶ τι κτλ.*» (ἐνθα : *ὅσσα*=*φήμη*).

καθύπερθε : 'Ο Salmasius γράφει : *κατέπραξε*, ὁ Jacobs : *καὶ ὁ νέρθε*, ὁ Lumb : *καθυπῆρχε*. Ἡ δυσκολία ἔγκειται ἀκριβῶς εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ παραδοθέντος : «*καθύπερθε*». Ἡ χρονικὴ σημασία (λίαν σπανία), μὲ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀκολουθοῦν : «*τοῖς ἔπειτα*» (7), ἦν δέχονται οἱ Gow-Page, δὲν δικαιολογεῖται. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «*υἰτέρως*» (συχνὰ μὲ παράλειψιν τοῦ ρ. *γίνομαι*, — ὅπερ Ἡρόδ. 1, 67, 2, 8, 60 γ — ἢ τοῦ *εἶμι*, — ὅπερ Ἡρόδ. 8, 136, 3)¹ ἡ λέξις εὐρίσκεται ἐνταῦθα εἰς τὸ ὀρθὸν ἐννοιολογικὸν πλαίσιον. Νομίζομεν, ὅτι ἡ δομὴ τῶν στίχων εἶναι ἡ ἐξῆς : «*ἄγκεται τόδε μνάμα τοῦ χαριέντος (Λύκωνος) [=ὡς χαρίεις ἦν Λύκων] ἔν τε λέσχα ἐν τ' οἴνῳ (sc. ὅσσα καθύπερθε λαμπρὸς (ἦν) ἀνὴρ) καὶ τι παράδειγμα τῆς ὁπωπᾶς τοῖς ἔπειτα*».

χαριέντος : Ἡ λ. χρησιμοποιεῖται συχνὰ ὡς χαρακτηρισμὸς προσώπων, π.χ. Πλάτ. Πολιτ. 5, 452 b 7 : «*τὰ τῶν χαριέντων σκώμματα*»· αὐτόθι 10, 605 b6 ἀντιτίθεται τὸ «*χαριεστέρους*» πρὸς τὸ «*μοχθηρούς*». — Τὸ ἐπιθ. δηλοῖ κατ' οὐσίαν τὸν εὐστροφον, εὐφυλόγον, εὐχαριν, τὸν διακρινόμενον συνήθως εἰς τὰς συγκεντρώσεις καὶ τὰ συμπόσια. Οὕτω λ.χ. συμποτικῷ κλίματος διατύπωσις : Ἀλκαῖος, ἀπ. 368 LP : «*κέλομαί τινα τὸν χαριέντα Μένωνα κάλεσαι, | αἱ χοῖ συμποσίας ἐπόνασιν ἔμοιγε γενέσθαι*». Πβ. Ἀνακρ., ἀπ. 57 c 2 Page (= 32 D) : «*χαριέντα μὲν γὰρ ᾄδω, χαριέντα δ' οἶδα λέξαι*». Κρατῖν. ἀπ. 199 Edmonds (= AP 13, 29, 1) : «*οἶνός τοι χαριέντι πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῶ*».

λέσχα : συζήτησις, συνδιάλεξις κ.τ.δ. (ὄχι τόπος). Πβ. Καλλιμ. ἀπ. 178, 15 Pf. : «*οὐ μόνον ὕδατος αἶσαν, | ἀλλ' ἔτι καὶ λέσχης οἶνος ἔχειν ἐθελεῖ*», AP 7, 80, 3 (Καλλιμάχος=2 Pf.) : «*ἥλιον ἐν λέσχῃ κατεδύσαμεν*». Αἱ «*μακραὶ... λέσχαί*» συνυπολογίζονται εἰς τὰς «*ἡδονάς*» τοῦ βίου, Εὐρ. Ἴππ. 384.

7. **ἐν τ' οἴνῳ** : Πβ. Καλλιμάχον AP 7, 415 (=35 Pf.) : «*εὐ μὲν ἀοιδὴν | εἰδότης, εὐ δ' οἴνῳ καίρια συγγελάσαι*».

τοῖς ἔπειτα = τοῖς μεταγενεστέροις, πβ. Θουκ. 1, 10, 2 : «*τοῖς ἔπειτα*», Αἰσχ. Εὐμ. 672 : «*τοὺς ἔπειτα*».

1. Ἄνευ ρήματος : Θέογν. 679 : «*κακοὶ δ' ἀγαθῶν καθύπερθεν*».

καί τι : 'Η γραφή τοῦ κώδικος πρέπει νά διατηρηθῇ. 'Η ἔκφρασις δηλοῖ, ὅτι τὸ «εἰκόνισμα» εἶναι δεῖγμά τι τῆς μορφῆς τοῦ Λύκωνος· πλήρης καί πιστὴ εἰκὼν δὲν δύναται νά εἶναι.

8. ἄγκειται = ἀνάκειται. Πβ. Kaib. 1046, 8. Εἰς τὴν ἄλλην ποίησιν : Πινδ. 'Ολ. 11, 7/8 : «ἀφθόνητος δ' αἶνος 'Ολυμπιονίκαις | οὗτος ἄγκειται». 'Εν τῷ ἀπαρεμφάτῳ : «ἀγκεῖσθαι», Καλλίμαχος AP 6, 311, 2 (=49 Pf.) καὶ AP 6, 149, 3 (=56 Pf.). Πιθανὴ διατύπωσις τοῦ ἐπιγράμματος : «ἄγκειμαι»¹ (πβ. G o w - P a g e) — ἔνεκα τῆς προηγηθείσης διατυπώσεως εἰς α' πρόσωπον — ἀποκλείεται, λόγῳ τοῦ προηγουμένου : «μνᾶμα... | ...τόδε» (6/7).

παράδειγμα : εἰκὼν ἢ ὁμοίωμα ἢ δεῖγμα, ὡς λ.χ. 'Ηρόδ. 2, 86, 2 : «παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα».

ὀπωπᾶς : 'Η λ. ἦδη ὁμηρικὴ, ἀντιστοιχεῖ δὲ ἑννοιολογικῶς πρὸς τὴν (ἐτυμολ. συγγενῇ) λ. «ὄψις» (=ἐξωτερικὴ ὄψις, ἐμφάνισις, μορφή προσώπου τινός). Οἱ G o w - P a g e συγκρίνουν : 'Ηριννα, ἀπ. 1, 27 D : «μετεβάλλετ' ὀπωπᾶν». Πβ. Κόλουθον 130 καὶ 273 (: «τεῖν δ' οὐκ εἶδον ὀπωπῆν» [= πρόσωπον]).

5

Φῶκος ἐπὶ ξείνῃ μὲν ἀπέφθιτο· κῦμα γὰρ μέλαινα 25
νεῦς οὐχ ὑπεξήνκειεν οὐδ' ἐδέξατο,
ἀλλὰ κατ' Αἰγαίοιο πολὺν βυθὸν ὥχετο πόντον
βίῃ Νότου προήσαντος ἐσχάτην ἄλα.

5 Τύμβον δ' ἐν πατέρων κενεοῦ λάχεν, δν πέρι Προμηθίδος 30
μήτηρ, λυγρῇ ὄροντι πότμον εἰκέλη,
αἰαῖ, κωκύει τὸν ἐὸν γόνον ἤματα πάντα,
λέγουσα τὸν πρόωρον ὡς ἀπέφθιτο.

AP 13, 27

B (=librarius Palatini) : ἐπὶ τετραμέτρῳ τρίμετρον ἄρτιον, εἴθ' ἐξάμετρον ἐναλλάξ.

3 πολὺν βυθὸν Meineke : πολὺν βαθὸν P 4 ἐσχάτην Brunck : -χατάτην P 5 Προμηθίδος Brunck : -θείς P 6 εἰκέλη Brunck : ἐκ- P 8 πρόωρον Salmasius : πρόορ- P

Τὸ ἐπίγραμμα παρουσιάζει θαυμασίαν μετρικὴν ποικίλιαν, δεικνύουσαν τὴν ἐπιδειξιότητα τοῦ ποιητοῦ. 'Εδῶ ἔχει ἐγκαταλειφθῇ τὸ ἐλεγειακὸν δίστιχον. Τὸ ποίημα δὲν εἶναι συντεθειμένον κατὰ δίστιχα ἢ στίχους, ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐκ δύο μετρικῶς αὐτοτελῶν στροφῶν τετραστίχων, ὡς ἀκολουθῶς : α) ἀρχιλόχειον, β) ἱαμβικὸν τρίμετρον, γ) δακτυλικὸν ἐξάμετρον, δ) ἱαμβικὸν τρίμετρον. Οὕτως ἐκάστη στροφή ἔχει τὴν μετρικὴν μορφήν :

1. Πβ. λ.χ. Kaib. 817, 4.

1(5) — — — | — — — | — — — | — — — || — — — —

2(6) — — — — | — — — — | — — — —

3(7) — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — —

4(8) — — — — | — — — — | — — — —

Ὁ πρῶτος στίχος (τετράμετρον ἀσυνάρτητον, βλ. ἀνωτέρω σημείωσιν τοῦ γραφέως Β) ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Ἀρχιλόχου¹ καὶ ἀποτελεῖται ἐκ 4 δακτύλων (ἀλκμάνειον) καὶ ἐνὸς ἰθυφαλλικοῦ στίχου².

Τὸ ἐπίγραμμα εἶναι ὥραϊον ἐπιτύμβιον, με πολλὴν τέχνην. Καὶ ἐνταῦθα εἶναι δύσκολον νὰ εἰπῶμεν, ἂν τὸ ἐπίγραμμα εἶναι πραγματικὴ ἐπιγραφὴ (οὕτως ὁ Ρ e e k) ἐπὶ ἐνὸς κενотаφίου. Πάντως τὸ ὄνομα Φῶκος εἶναι σύνηθες καὶ δὲν ἀποκλείεται ὁ ἐν τῷ ἐπιγράμματι μνημονευόμενος Φῶκος νὰ ὑπῆρξεν ἱστορικὸν πρόσωπον. Τὸ θέμα τοῦ ἐπιτυμβίου τούτου εἶναι κοινόν : ὁ θάνατος, λόγῳ ναυαγίου, εἰς τὴν ξένην. Ἡ δομὴ τοῦ ἐπιγράμματος στηρίζεται εἰς τὴν σύνδεσιν τῶν στίχων 1 καὶ 5 : «Φῶκος... μὲν ἀπέφθιτο — Τύμβον δ' ἐν πατέρων...». Οἱ στίχοι 1 - 4 (κῦμα - ἄλα) εἰσάγουν τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου καὶ ἐρμηνεύουν αὐτόν. Τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ποιήματος περιέχει τὸ συναισθηματικὸν βάρος καὶ τὸ ἄμεσον βίωμα : ὁ κενὸς τάφος, ὁ θρῆνος τῆς δυστυχοῦς μητρὸς καὶ ὁ πρόωρος θάνατος συνάπτονται εἰς μίαν θρηνώδη ἐνότητα με καταπλήσσουσαν ποιητικὴν δεξιότητι. Τὸ τελευταῖον ρῆμα (ἀπέφθιτο) κατακλείει τὸ ὅλον ἐπιτύμβιον με τὴν γεῦσιν τοῦ (προώρου) θανάτου.

1. ἐπὶ ξείνῃ : ἐνν. γῇ (δηλ. εἰς τὴν ξενιτείαν). Μία ἐπίτασις τῆς ἐκφράσεως : «ξεῖνον ἐπὶ ξείνῃ» AP 7, 722, 2 (Θεοδωρίδας). Πβ. Θεόκριτον AP 7, 661, 3 (=11 Gow) : «ἐπὶ ξείνης ξένον». Ἡ χρῆσις τῆς διατυπώσεως εἰς τὸ ἐρωτικὸν ἐπίγραμμα τοῦ Μελεάγρου, AP 12, 158, 3 : «ξεῖνον ἐπὶ ξείνης», προέρχεται ἀσφαλῶς ἐκ τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων³. Ἦδη εἰς τὴν τραγῳδίαν : Σοφ. Οἶδ. Κ. 184 : «ξεῖνος ἐπὶ ξένας» καὶ Φιλ. 135 : «ἐν ξένα ξένον» κ.ά.

1/2. μέλαινα | νεῦς : Μεταφορικῶς καλεῖται οὕτω τὸ πλοῖον, διότι συνετέλεσεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Φώκου. Ἦδη A 300 : «ναῦς μέλαινα», Ἡσιόδ. Ἔργα 636 : «ἐν νηὶ μελαίνῃ». Τὸ ἐπίθ. χαρακτηριστικὸν παρ' Ὀμή-

1. Βλ. B r. S n e l l, Griechische Metrik, Göttingen 1962³, σ. 32.

2. Τὸ ἰθυφαλλικὸν μέτρον (— — — — —, γνωστὸν πρότυπον Ἀρχιλ. ἀπ. 107 D. : «χεῖμά τοι γελοῖον») εἶναι κατ' οὐσίαν καταληκτικὸν ληκῦθιον (— — — — —) ἢ (κατὰ τὸν S n e l l, ἔ.ἀν.) τὸ ἥμισυ τοῦ καταληκτικοῦ ἱαμβικοῦ τριμέτρου μετὰ τὴν τομὴν τῆς 2ας διχρόνου (κοινῆς) συλλαβῆς. — Ἀσυνάρτητα μέτρα χρησιμοποιεῖ ὁ Ἀρχίλοχος εἰς ἀπ. 107 κ.έ.

3. Πβ. A. W i f s t r a n d, Studien zur griechischen Anthologie, Lund/Leipzig 1926, σ. 46.

ρω : «θάνατος μέλας», «κῆρ μέλαινα», «μέλαν νέφος θανάτοιο» κ.ά. (συχνά).

2. **νεύς**=ναύς, ἰων. τύπος (ἀντί τοῦ ὁμηρικοῦ: *νηϋς*), βλ. E. d. S c h w y t - z e r, Gr. Gramm. I 203.

οὐδ' ἐδέξατο : Τὸ ρ. παρενοήθη σφόδρα, κακῶς δὲ ἐθεωρήθη ὑπὸ τινων ὑποποτον. Ἐδῶ ἀσφαλῶς ἐν τῇ ἐννοίᾳ : «δὲν ἀντέστη, δὲν ὑπέμεινε, δὲν ἄντεξε» τὴν προσβολὴν τοῦ κύματος», ὡς λ.χ. E 238 : «τόνδε δ' ἐγὼν ἐπιόντα δεδέξομαι» (πβ. O 745 κ.ά.), Ἡρόδ. 3, 54, 2. Θουκ. 4, 126, 6 («ἐφοδον δεξαμένοις»), κ.ά. — Τὸ παράδειγμα ἐκ τοῦ Αἰσχύλου, Ἑπτ. Θ. 795, τὸ ὁποῖον φέρουν οἱ G o w - P a g e, εἶναι ἀτυχὲς καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν ἄστοχος.

3. **κατ' Αἰγαίοιο**... : ὅχι τμήσις μὲ τὸ ρ. ὄχγετο (G o w - P a g e). Πβ. Αἰσχ. Ἑπτ. Θ. 690 : «κατ' οὗρον κῦμα». Ἡ χρῆσις τῆς προθέσεως μὲ οὐσιαστικά (κατὰ πόντον, γαῖαν κτλ.) καὶ κύρια ὀνόματα (λ.χ. καθ' Ἑλλάδα, Αἰσχ. Ἀγ. 578 κ.ά.) συχνή. Πρὸς τὴν ἔκφρασιν : «Αἰγαίοιο... πόντου» πβ. Καλλιμ. Ὑμν. 4, 53 κ.έ. : «πόντου | ... Αἰγαίοιο», ὅμοιον : B 145 «πόντου Ἰκαρίοιο» κ.ά. Οἱ G o w - P a g e κυμαίνονται μεταξύ : «πολὸν βυθὸν» (M e i n e k e) καὶ «πόρον βαθὺν» (B r u n c k). Διὰ πολλοὺς λόγους ἡ διόρθωσις τοῦ M e i n e k e προτιμότερα πβ. καὶ Καλλιμ. Ὑμν. 6, 89 : «βυθὸν... θαλάσσας».

4. **πρήσαντος** (τοῦ ρ. *πρήθω*) : Ἦδη ὁμηρικὸν (ἐν συνθέσει : *ἐνιπρήθω*) = (ἐμ)φυσθῶ (ἐδῶ), ὡς λ.χ. A 481 : «ἐν δ' ἄνεμος πρήσεν μέσον ἱστῖον». — **Νότου** : ὑποκ. τῆς *μηχ. πρήσαντος* πβ. Δ 423 : «Ζεφύρου... κινήσαντος».

ἐσχάτην ἄλα=ἐστωτάτην, κατωτάτην θάλασσαν (ὅχι : κορυφὴν τῶν κυμάτων). Πβ. Θεόκρ. 7, 58 : «τόν τε νότον τὸν τ' εὐρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ». Ἀνάλογος χρῆσις, Θεόκρ. 16, 52 : «Ἀΐδαν τ' εἰς ἔσχατον ἐλθών».

5. **τύμβου... κενεοῦ** : Ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα, ἀναφερόμενα εἰς κενοτάφια (κυρίως ναυαγῶν), ὑπάρχουν πλεῖστα, διότι τὸ θέμα παρεῖχεν εἰς τοὺς ποιητὰς δυνατότητας ποιητικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Πβ. AP 7, 271, 4 (Καλλιμάχος=17 Pf.) : «κενὸν σῆμα», AP 7, 592, 6 (Ἰουλ. Αἰγύπτ.) : «κενεῷ σήματι», AP 7, 653, 3 κ.έ. (Παγκράτης) : «σῆμα | ... κενεόν». Τὸ αὐτὸ θέμα : AP 7, 272 (Καλλιμάχος=18 Pf.), 273 (Λεων. Ταρ.), 274 (Ὀνεστος), 275 (Γαιτούλικος), 654 (Λεων. Ταρ.), 537, 3 (Φάνιος) : «κενεὴν κόνιν», GV 1803, 2. 1175, 1 : «κενῷ τύμβῳ», 1960, 1 : «κενὸς τάφος».

λάχεν : πβ. ε 311 : «ἔλαχον κτερέων», Θουκ. 2, 44, 1 : «οἱ ἂν τῆς εὐπρεπεστάτης λάχωσιν... τελευτήης», AP 13, 12, 7 : «λαχὼν πυρός» (ἡ ἀφειρητρία τῆς ἔκφρ. ὁμηρικῆ : H 79/80 : «ὄφρα πυρὸς με Τρώες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα», πβ. Ψ 76 κ.ά.).

ἐν πατέρων : δηλ. γῆ = ἐν τῇ πατρίδι.

Προμηθεὺς : ὄνομα θηλ. ἐκ τοῦ : Προμηθεὺς (μόνον ἐνταῦθα).

6. **λυγρῇ ὄρνιθι... εἰκέλη** : Ἡ χασμφδία δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ, νὰ θεωρήσωμεν τὸ «ὄρνιθι» ὡς ἐρμηνεῦμα καὶ νὰ ἀναζητήσωμεν τὸ

δνομα ἑνὸς πτηνοῦ (ὡς G o w - P a g e. Παλαιότεροι φιλόλογοι προσεπάθησαν νὰ ἐξαλείψουν τὴν χασμωδίαν διὰ τῆς παρεμβολῆς ἑνὸς γ' ἢ ἑνὸς τ'). Ἡ διατύπωσις τῆς παρομοιώσεως ὁμηρικῇ, H 59 : «ὄρνισιν ἑοικότες», ε 51 : «ὄρνιθι ἑοικώς» κ.ἄ. Πβ. Καλλιμάχον AP 7, 277, 4 (=58 Pf.) : «αἰθυίη δ' Ἴσα». Εἰς τὴν παρομοίωσιν τοῦ ἐπιγρ. πιθανώτατα ἐννοεῖται ἡ ἄλκυων (βλ. G o w - P a g e), πβ. GV 701, 7 κ.ἔ. : «μήτηρ δὲ ἡ δύστηνος δόδρεται οἷά τις ἄκταις | ἄλκωνις γοεροῖς δάκρυσι μυρομένα». Πβ. 1079, 6. Ὡς πρὸς τὸ ἐπίθ. «λνγρός» πβ. GV 2026, 10 : «λνγρὰν μητέρ(α)», 1927 : «λνγρὰ παῖς ἐνθ' ἄδε κεῖται».

7. αἰαῖ : πβ. AP 7, 274, 3 ("Ονεστος). Ὡς πρώτη λέξις ἐπιγράμματος συχνῇ, λ.χ. AP 7, 488 (Μναςάλκης)¹. Ἐκ τοῦ ἐπιφωνήματος (αἰαῖ ἢ αἶ αἶ) τὸ ρ. αἰάζω, λ.χ. AP 7, 739 (Φαίδιμος=GV 1190) : «αἰάζω Πολύανθον».

κωκύει τὸν ἑὸν γόνον : Εἰς τὴν παλαιότεραν ποίησιν τὸ ρ. κωκύω χρησιμοποιεῖται πάντοτε ἐπὶ γυναικῶν (=θρηνῶ, κραυγάζω μὲ πόνον κ.τ.δ.). Πλὴν τῆς ἀμεταβάτου χρήσεως, ἥδη παρ' Ὀμήρῳ μὲ ἀντικείμενον (ὡς ἐδῶ), ω 295 : «κώκυσ' ἑὸν πόσιν».

ἦματα πάντα : συχνῇ ὁμηρικῇ διατύπωσις, τυπικῶς ἐπαναλαμβανομένη εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου, ὡς λ.χ. Ξ 235. 276 κ.ἄ. Πβ. GV 1210, 6. 1993, 7.

8. τὸν πρόωρον . . . : Ἡ λ. τὸν ἔχει ἐδῶ σημασίαν δεικτικῆς ἀντωνυμίας. Ἡ δομὴ τοῦ λόγου : «λέγουσα τὸν (=τοῦτον) πρόωρον ὡς ἀπέφθιτο» = λέγουσα, ὡς οὗτος πρόωρος (=ως) ἀπέφθιτο. Ἡ λ. «πρόωρον» κατηγοροῦμ. ἐπιρρ. Ἡ βασικὴ ἀντίληψις, ἡ ἐκφραζομένη εἰς τὸν τελευταῖον στίχον (πρόωρος θάνατος), εἶναι κοινὸς τόπος τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων².

ἀπέφθιτο : εἰς τὸν τελευταῖον στίχον ἐπαναλαμβάνεται τὸ κρίσιμον ρ. τοῦ 1ου στίχου.

6

— Νικῶ διάνλον. — Ἀλλ' ἐγὼ παλαίων.

— Ἐγὼ δὲ πεντάεθλον. — Ἀλλ' ἐγὼ πύξ.

— Καὶ τίς τύ; — Τιμόδημος. — Ἀλλ' ἐγὼ Κρής.

35

— Ἐγὼ δὲ Κρηθεύς. — Ἀλλ' ἐγὼ Διοκλῆς.

1. Πλείονα βλ. παρὰ W. Seelbach, Die Epigramme des Mnasalkes von Sikyon und des Theodoridas von Syrakus (Klassisch - Philologische Studien 28), Wiesbaden 1964, σ. 61.

2. Βλ. E. Griessmair, Das Motiv der mors immatura in den griechischen metrischen Grabinschriften (Comment. Aenip. 17), Innsbruck 1960 (βιβλιοκρισία ὑπὸ Α. Δ. Σκιάδᾶ, «Ἀθηνᾶ» 69 (1966 - 1967), σσ. 345 - 354). Ὡσαύτως : Α. Δ. Σκιάδᾶ, Ἐπὶ τύμβῳ (βλ. ἄνωτ.).

- 5 — Καὶ τίς πατήρ τοι; — Κλειῖνος. — "Ὡσπερ ἄμμιν.
 — "Εμμη δὲ νικῆς; — ἴσθμον' ἡ ἴ τὸ δ' ἔμμη;
 — Νέμειον ἂν λειμῶνα καὶ παρ' "Ηρα.

AP 13, 5

B (=librarius Palatini) : τρίμετρον μείουρον ἢ κόλουρον κατὰ τινας.

5 Κλειῖνος nomen Hecker agnovit : κλεινός P || ὥσπερ Salmasius correxit : ἡ ὅσπερ (ὅσπερ def. Lumb) P 6 Ἴσθμοι Salmasius || ἡ Hermann 7 "Ηρα Brunck : -αν P

Τὸ ἐπίγραμμα, συνθεθειμένον εἰς καταληκτικὸν ἱαμβικὸν τρίμετρον, εἶναι διαλογικόν. Ἡ μορφή αὐτῇ τοῦ διαλογικοῦ ἐπιγράμματος (ἐπιτυμβίου ἢ ἀναθηματικοῦ κτλ.) εἶναι συχνή. Ἐδῶ ὅμως ὁ ἔρμηνευτὴς εὐρίσκεται πρὸ μεγάλων δυσχερειῶν, διότι δὲν εἶναι σαφές, πόσοι καὶ τίνες εἶναι οἱ διαλεγόμενοι. Μερικοὶ δέχονται διάλογον μεταξὺ δύο ἀθλητῶν ¹: τοῦ Τιμοδήμου καὶ τοῦ Διοκλέους. Ὁ Τιμόδημος — λέγουν — ἦτο νικητὴς εἰς διαύλον καὶ πένταθλον, ὁ Διοκλῆς εἰς πάλην καὶ πυγμαχίαν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὰ ὀνόματα Κρῆς καὶ Κρηθεὺς πρέπει νὰ ληφθοῦν ὡς ἔθνικα. Τὸ ὄνομα Κρηθεὺς ὅμως δημιουργεῖ πρόβλημα, διότι ὡς ἔθνικόν εἶναι ἄγνωστον. Ἡ ἔπρεπε λοιπὸν ἡ λέξις νὰ θεωρηθῇ ἐφαρμμένη ἢ νὰ ἐξηγηθῇ. Τοῦτο ἐπεχείρησεν ὁ Kaibel, ὁ ὁποῖος ἐννοεῖ : Κρηθεὺς = Συμυρναῖος (ἢ Κυμαῖος), συνδυάζων τὸ ὄνομα Κρηθεὺς μὲ τὴν Κρηθηίδα, μητέρα τοῦ Ὀμήρου, καταγομένην ἐκ Σμύρνης ἢ Κύμης (πβ. τοὺς «βίους» τοῦ Ὀμήρου). Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Kaibel ἐλαχίστην ἐπιδοκιμασίαν εὗρεν — δικαίως —, ἀφοῦ Κρηθεὺς εἶναι ὁπωσδήποτε μεμαρτυρημένον ὡς ὄνομα ². Ἐπὶ πλέον, ἡ ὑπόθεσις τοῦ Kaibel δὲν αἶρει τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας δημιουργοῦν κυρίως οἱ στίχοι 5 κ.ε.

*Ἄλλοι φιλόλογοι (τελευταῖως : Gow - Page) ὑποθέτουν διάλογον μεταξὺ ἑνὸς διαβάτου καὶ τῶν ἀγαλμάτων 4 ἀδελφῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι : Τιμόδημος (δρομεύς), Κρῆς (παλαιστής), Κρηθεὺς (πενταθλ.) καὶ Διοκλῆς (πύκτης). Καὶ τὰ 4 ὀνόματα εἶναι βεβαίως γνωστὰ καὶ ἄλλοθεν. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν, ὁ ὀδότης εἶναι ὁ ἐρωτῶν εἰς τὸ ἐπίγραμμα (στ. 3, 5 καὶ 6). Εἰς τὴν πρώτην ἐρώτησιν (3) ἀποκρίνονται διαδοχικῶς καὶ οἱ 4 ἀδελφοί, εἰς τὴν δευτέραν ἐρώτησιν περὶ τοῦ πατρὸς (5) ἀπαντᾷ ὁ εἰς (:—«Κλειῖνος») καὶ ἐν συνεχείᾳ οἱ ἄλλοι τρεῖς (—«Ὡσπερ ἄμμιν»). Ἡ ἐρώτησις ὅμως τοῦ

1. G. Kaibel, ἔ.ἀν. 50. W. Rasche, De Anthologiae Graecae epigrammatum quae colloquii formam habent, Diss. Münster 1910, σσ. 35 κ.ε. W. Peek, ἔ.ἀν. κ.ἀ.

2. Ὡς σημειωθῇ, ὅτι καὶ ἡ ἀντιστοιχία μεταξὺ τῶν ὀνομάτων τῶν δύο ἀθλητῶν μὲ τὰ ἔθνικα ὀνόματα δὲν εἶναι ὁμαλή, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀντιστοιχοῦς ἐρωτήσεις. Εἰς τὸν στ. 3, ἀντὶ τοῦ : «ἀλλ' ἐγὼ Κρῆς», ἔδει νὰ εἶναι : «ἀλλ' ἐγὼ Διοκλῆς» κ.ο.κ.

στ. 6 ἀπευθύνεται καὶ τώρα πρὸς τὸν ἕνα ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ὁ ὁποῖος καὶ ἀπαντᾷ. Ἡ ἀκολουθοῦσα ἐρώτησις («τὸ δ' ἔμπη;») διατυπώθεται εἰς ἐνικόν, ἀπευθύνεται δηλ. πάλιν πρὸς ἕνα ἐκ τῶν ἀθλητῶν, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀπάντησις περιέχεται εἰς τὸν στ. 7. Καὶ τὸ ἐπίγραμμα τελειώνει! Οἱ ἄλλοι δύο; Δὲν ἐρωτῶνται πλέον περὶ τοῦ τόπου τῆς νίκης τῶν; Τὸ πρόβλημα λοιπὸν παραμένει. Ἐξ ἄλλου, εἶναι ἀπορίας ἄξιον τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἐπίγραμμα δὲν ἀρχίζει μὲ ἐρώτησιν τοῦ διαβάτου — ὅπως εἶναι ὁ κανονικὸς τύπος τοῦ διαλογικοῦ ἐπιγράμματος.

Ἄν πάλιν δεχθῶμεν, ὅτι συζητοῦν μεταξὺ τῶν 4 ἀδελφοὶ ἀθληταί, τότε ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἐπιγράμματος ὄχι μόνον δυσχεραίνεται περισσότερο, ἀλλὰ ὁδηγεῖ καὶ εἰς παραλογισμούς. Ὅρθως δὲ ἐρωτᾷ ὁ K a i b e l : ἂν ὅλοι ἦσαν ἀδέλφια «*cum nomina quaerunt?*». Ἐπειτα ὁ διάλογος τοῦ στίχου 5 (περὶ τοῦ πατρὸς) τί νόημα ἔχει; Καὶ πῶς θὰ καθορισθῇ ὁ τόπος τῆς νίκης ἐκάστου; Ὅπως φαίνεται, οἱ τελευταῖοι ἰδίᾳ στίχοι τοῦ ἐπιγράμματος — τὸ ὅποιον δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἐλλιπές¹ — δημιουργοῦν προβλήματα.

Νομίζομεν, ὅτι ἡ δομὴ τοῦ ἐπιγράμματος θὰ ἐγένετο περισσότερο κατανοητὴ καὶ τὸ νόημα σαφέστερον, ἂν ὑπεθέτομεν διάλογον μεταξὺ ἐνὸς ἀθλητοῦ καὶ τριῶν ἀδελφῶν ἀθλητῶν. Τὰ ἀγάλματα ὄλων ἴσταντο πλησίον ἀλλήλων. Κοινὸν σημεῖον — τὸ ὅποιον δίδει καὶ εἰς τὸν ποιητὴν τὴν ἀφετηρίαν — εἶναι, ὅτι ὅλοι ἦσαν ἀθληταί καὶ ὅτι ὄλων ὁ πατὴρ (τῶν τριῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ ἄλλου) ὠνομάζετο Κλεῖνος. Οὕτω : α β γ = οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ (Κρῆς, Κρηθεὺς, Διοκλῆς), δ = ἀθλητὴς τις (Τιμόδημος). Ὁ διάλογος γίνεται μεταξὺ τοῦ Τιμοδήμου (δ) καὶ τοῦ Κρητὸς (α), ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ (ἐρωτᾷ ἢ ἀπαντᾷ) καὶ ἐκ μέρους τῶν ἄλλων. Ἐχομεν δηλαδὴ : 1. —α, —β. 2. —γ, —δ. 3. —α, —δ, —α 4. —β, —γ. 5. —α, —δ, —α (ἢ: αβγ). 6. —α, —δ². 7. —α (ἢ: αβγ?).

Ἡ ἀντιστοιχία ἐπομένως εἶναι :

α = Κρῆς (διαυλός), β = Κρηθεὺς (πάλη), γ = Διοκλῆς (πένταθλον), δ = Τιμόδημος (πύξ). Εἰς τὸν στ. 7 πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν δύο τινά : ἢ ὅτι ἡ ἀπάντησις ἀφορᾷ καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἀδελφούς, ἢ ὅτι θὰ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος στίχος (8), ἔνθα περιείχετο ἡ ἀπάντησις περὶ τοῦ τόπου τῆς νίκης καὶ τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν. Εἶναι φυσικώτερον νὰ ἀπαντᾷ καὶ ἐδῶ ὁ α ἐκ μέρους καὶ τῶν ἄλλων περὶ τοῦ τόπου τῆς νίκης, ὁ ὁποῖος τότε θὰ ἦτο κοινὸς καὶ διὰ τοὺς τρεῖς ἀδελφούς. Ἡ ἐρώτησις ὁμως τοῦ στ. 6 («τὸ δ' ἔμπη;»), εἰς

1. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ (13ον) βιβλίον τῆς Ἀνθολογίας ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἐλλιπεῖ ἐπιγράμματα : Τὸ ἐπ. 4 ἐθεωρήθη ἤδη ὑπὸ τοῦ Bergk ὡς ἀπόσπασμα. Περὶ τοῦ 9 (=Καλλιμ. ἀπ. 399 Pf.) σημειοῦται εἰς τὸν κώδικα : «ἔστι δὲ οὐ τέλειον τὸ ἐπίγραμμα»· ὡσαύτως περὶ τοῦ 10 (=Καλλιμ. ἀπ. 400 Pf.) : «οὐδὲ τοῦτο τέλειον». Ἀπὸ τὸ 14 λείπει ὁ τελευταῖος πεντάμετρος.

2. Ἀπαντᾷ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐρωτᾷ (μέχρι : «ἔμπη;»).

ἐνικόν, δημιουργεῖ δυσκολίαν — ἐκτὸς ἂν ἐκ τοῦ ἐφθαρμένου κειμένου δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἀντωνυμικός τύπος πληθυντικοῦ ἢ ἄλλη λέξις ὑποδεικνύουσα πληθυντικόν.

1. **δίαυλον** : ἀγὼν δρόμου ἄνω τῶν 2 σταδίων (αὐλὸς = στάδιον = περίπου 192 μ. ἐν Ὀλυμπίᾳ), καθ' ὃν ὁ δρομεὺς, ὅταν ἐφθάνει εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου, ἐπανήρχετο εἰς τὴν ἀφετηρίαν του διὰ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ σταδίου¹.

2. **πεντάεθλον** = πένταθλον. Ὡραῖον ἀγώνισμα², ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀπεκλείοντο οἱ εἰς ἓν μόνον ἄθλημα εἰδικευμένοι ἀθληταί. Τὰ πέντε ἀθλήματα ἦσαν : στάδιον (= δρόμος), ἄλμα, δισκοβολία, ἀκόντιον, πάλη³.

5. **Κλεῖνος** : Τὸ ὄνομα (ἐκ τοῦ ἐπιθ. *κλεινός* προφανῶς σχηματισθὲν) εἶναι σπάνιον, ὅχι ὁμῶς ἀμάρτυρον· πβ. GV 2028.

6. **ἔμπη** (μόνον ἐνταῦθα) : ἀντὶ τοῦ *πῆ*.

† **Ἰσθμον**· η † : Τὸ κείμενον ὑποπτον. Προσπάθειαι διορθώσεως δὲν ἱκανοποιοῦν. Οὕτω : Ἰσθμοῦ (Hermann, πβ. Paton), Ἰσθμόν (*νικᾶν*, ἀντὶ Ἰσθμια *νικᾶν*) : Meineke. Τὸ σύννηθες εἶναι Ἰσθμοῖ (πβ. Kaib. 941 : «νίκη Ἰσθμοῖ») ἢ Ἰσθμῶ (πβ. AP 13, 14, 4 καὶ 13, 15, 3). Ὡσαύτως : «Ἰσθμόθι κῆν Νεμέα», AP 6, 259, 4 (Φίλιππος).

7. **Νέμειον** — Ἦρα : Ἵσως γίνεται μνεῖα δύο νικῶν, ἐκτὸς ἐὰν τὸ «Νέμειον...» δηλοῖ τὸν τόπον καὶ τὸ «παρ' Ἦρα» τὸν χρόνον καὶ τὴν ἐορτὴν, δηλ. νίκη εἰς τὸ στάδιον τῆς Νεμέας κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ἦρας (τῶν Ἡραίων τοῦ Ἄργους).

1. Βλ. E. N. Gardiner, *Athletics of the Ancient World*, Oxford 1930, σ. 136.

2. Πβ. Ἀριστοτ. Ῥητορ. I, 5 p. 1361 b 10 : «διὸ οἱ πένταθλοι κάλλιστοι, ὅτι πρὸς βίαν καὶ πρὸς τάχος ἅμα πεφύκασιν».

3. Πβ. AP 16, 3 : «Ἰσθμια καὶ Πυθοῖ Διοφῶν ὁ Φίλωνος ἐνέκα | ἄλμα, ποδωκίην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην».

III. ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ

(Οἱ ἀριθμοὶ δηλοῦν τοὺς στίχους τῶν ἐπιγραμμίων, κατὰ τὴν συνεχὴ ἀρίθμωσιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ κειμένου. — Τοῦ μὴ γνησίου ἐπιγράμματος [3] αἱ λέξεις δὲν συμπεριελήφθησαν).

ἄγκειται 24	(ἔπειτα) τοῖς — 23
αἰαῖ 31	ἐπὶ 25
Αἰγαίοιο 27	(ἐπιβάλλω) ἐπιβάλλειν 1
ἀλλὰ 27, ἀλλ' 33. 34. 35. 36	ἔργα 1
(ἄλς) ἀλὶ 3, ἄλα 28	(ἐρίζω) ἤρισεν 8
(ἀμπνυκάζω) ἀμπνυκασθὲν 19	(ἔσχατος) ἔσχάτην 28
(ἀνὰ) ἄν 39	(εὐμαρής) -ἐς 4
(ἀνῆρ) ἀνῆρ 21, ἀνδρός 4, ἀνδρῶν 8	ἐχέτη 1
(ἀποφθίνω) ἀπέφθιτο 25. 32	ἦ (?) 38
	(ἡδύς) -ὺ 2
βίη 28	(ἡμαρ) ἡματα 31
βίος 3	ἡπειρω 3
βιοτῆς 2	Ἡρα 39
(βοῦς) βοῶν 1	
βυθόν 27	θαλάσσια 1
	θρίαμβον (?) 18
γάρ 3. 21. 25	Ἰσθμὸν (?) 7
γόνον 31	(ἴσος) ἴσα 38
	(ἴστημι) ἔστακ' 20
δὲ 7. 34. 36. 38, δ' 1. 3. 29. 38	καθύπερθε 21
(δέχομαι) ἐδέξατο 26	καὶ 19. 23. 35. 37. 39
δίανλον 33	(κατὰ) κατ' 27
(δίδωμι) ἔδωκε 6	(κενὸς) -οὔ 29
Διοκλῆς 36	κεφαλῇ 4
Διωνύσφω 6	κισσῷ 19
δῶρον 6	Κλείνος 37
ἐγὼ 17. 33. 34 (δῖς). 35, 36 (δῖς),	Κλέω 6
οἱ (δτκ.) 8, ἄμμιν 37	Κρηθεὺς 36
εἰ 2	Κρῆς 35
(εἵκελος) εἰκέλη 30	(κροκόεις) -εντα 5
εἰκότισμα 17	κῦμα 25
εἶν (βλ. ἐν)	κωνύει 31
εἰς (?) 18	(κωμφιδόγελως) -ωτος 18
(εἰσοράω) εἰς... ἰδεῖν 4	
ἐμπη 38 (δῖς)	(λαγχάνω) λάχεν 29
ἐν 22. 23. 29, εἶν 3	λαμπρός 21
(ἔνειμι) ἔνεστι 3	(λέγω) -ουσα 32
(ἐός) ἐόν 31	
(ἔπειμι) ἐπείη 20	

(λειμών) -ῶνα 39

λέσχα 22

(λνγρός) -ῆ 30

Λύκωνι 20

μακρός 3, -ῆς 2

(μέλας) μέλαινα 25

μὲν 25

(μεταπρέπω) μετέπρεπεν 7

μήτηρ 30

μνάμα 22

Νέμειον 39

νεῦς 26

νικῶ 33, -ῆς 38

Νότου 28

(ξένος) ξένη 25

(ό, ἦ, τό : ἄρθρον) τὸ 17, τοῦ 18. 22,

τᾶς (=τῆς) 24, τὸν 31. 32 (=δεικτ.),

τοῖς 23, ἀνὴρ (=ὁ ἀνὴρ) 21

(ᾔδε) τόνδε 6, τόδε 33

οἶνω 23

(οὔχομαι) ᾤχετο 27

ὁπωπᾶς 24

(ὄραω) ἰδεῖν 2

(ὄρνις) -θι 30

(ὀς) ὄν 29

(ὄσος) ὄσσα 21

οὐ 3, οὐχ 26

οὐδαμὰ 8

(οὐδέ) οὐδ' 26

οὐνεκα 7

οὕτις 8

(οὗτος) τοῦτ' 17

ὄφρα 20

(παλαίω) -ων 33

(παρά) πάρ' 39

παράδειγμα 24

(πᾶς) πάντα 31

πατήρ 37, πατέρων 29

πείρατ(α) 2

πεντάθλον 34

(περὶ) πέρι 29

(περιζώννυμι) περιζώσασα 5

περισσόν 17

(πίνω) -ειν 7

(πολιός) -ῆν 4

(πολύς) -ὸν 27

πόντου 27

πότμον 30

(πρήθω) πρήσαντος 28

Προμηθίς 29

(πρόωρος) -ον 32

πῶξ 34

πω 8

πως 3 (οὐ πως)

σᾶμ(α) 20

(στέφανος) -οισιν 19

(σὺ) τὸ 35. 38, τοι 2. 27

(συμπόσιον) -οισι 7

τε 22, τ' 23

Τιμόδημος 35

τύμβου 29

τίς (ἐρωτημ.) 35. 37

(τις) τι 2. 23

τὸ (βλ. σὺ)

(ὑπεκφέρω) ὑπεξήγεικεν 26

(φεύγω) φεύγε 1

Φώκος 25

(χαίρις) -εντος 22

χιτώνα 5

χρυσωτὸν 5

ὥς 32

ὥσπερ 37